

ELAZIĞ İLİ, SARIYAKUP KÖYÜ TARİHİ¹

History of Sarıyakup Village of Elazığ City

Yaşar BAŞ²

Geliş Tarihi: 10.08.2016 / Kabul Tarihi: 25.10.2016

Öz

Küçük yerleşim birimlerinin tarihi ve kültürüne özel, ayrıntılı, anlamlı, tutarlı bilgiler elde etmek ve bir araya getirmek oldukça güç bir iştir. Böyle bir araştırmaya yönelmek, bazı durumlarda eli boş kalmaya baştan razı olmak demektir. Hem bu ihtimal hem de geniş çevreye hitap etmemesi dolayısıyla köy yerleşim birimlerinin tarihi üzerinde fazla durulmaz. Ancak meselenin başka tarafları da vardır. O da büyük yerleşim birimleri hakkında genel değerlendirmeler yapılır iken, küçük iskân alanlarının kendine özel tarihi ve kültürel mirasının ayrıntılarının değerlendirme dışı kalması tehlikesidir. Elazığ İli Sarıyakup Köyü ile ilgili yapılan bu incelemenin amacı, küçük yerleşim birimlerinin tarihi ve kültürü hakkında örnek bir değerlendirme ortaya koymaktır. Her mahallin kendine özel hikâyesi olabildiğini göstermektir. Daha da özeli, masumane bir düşünce olarak mensubu olduğum Sarıyakup Köyü'ne karşı mesleki vefa borcumu ödemektir. Makalede, Sarıyakup Köyü'nün 1518 yılını takip eden yıllarda 41 hanelik yörük taifesi ile başlayan tarihi serüvenine dikkat çekilmiştir. Osmanlı devrindeki sosyal, demoğrafik ve ekonomik durumu ele alınmıştır. Cumhuriyet Devri'ndeki gelişimi ve değişimi üzerinde durulmuştur. Bütün olarak Sarıyakup Köyü'nün geçmişten bugüne tarihi serüveni hakkında bilgiler derlenip değerlendirilmeye çalışılmıştır.

Anahtar kelimeler. Harput, Elazığ, Sarıyakup Köyü, Köy yerleşimi

Abstract

It is too difficult to achieve and collect detailed and meaningful information on the culture and history of a small place. In some cases, researchers accept not to get any information since the very beginning of the research. It is very rare to research about the history of the small locations both because of that reason and that it doesn't

---

1 Bu makaleyi, hayatını bizlere adanmış rahmetli babam Rüştü Baş'ın hatırasına ithaf ediyorum.

2 Doç. Dr., Bingöl Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Tarih Bölümü, yasarbas2000@hotmail.com.

address to a wide scope. However, there are different subjects to consider. It is the dangerous of being neglected of the details of the history and culture of small locations while studying over metropolises wholly. The aim of this research which is about Sarıyakup village of Elazığ city is to reveal a sample evaluation about the history and culture of it, and to show that every vicinity can have its own history. More importantly, it is my professional duty of loyalty, as an innocent idea, to document the history of the village that I and my family belong to. In this article, it is concentrated on its historical adventure emerging with 41 nomadic households since 1518. Social, demographic and economic conditions of the village during the Ottoman era and moreover the development of the village during the Republican period are discussed in the article. As a whole, information about the historical adventure of Sarıyakup village from past to present are endeavored to be evaluated.

Keywords: Harput, Elazığ, Sarıyakup village, village.

I. GİRİŞ

1.1. İlkçağ İskânlarında Harbut ve Çevresi

Harput ve çevresi, sanıldan çok daha eski çağlardan beri insan topluluklarını yaşadığı önemli bölgelerden biri olmuştur. Yörenin sahip olduğu ovalar yerleşime ve tarıma elverişli bir ortam oluşturmuştur. Verimliliği, coğrafi ve stratejik konumu, madenleri, iklim koşullarının elverişliliği ve su kaynaklarının bol olması, ormanların, kaya sığınaklarının varlığı, karada ve suda yaşayan hayvanların bolluğu, tarih öncesi devirlerden itibaren bu bölgede yerleşimin başlamasına ve gelişmesine imkân vermiştir.

Burası, Eskitaş ya da Paleolitik çağlardan (M. Ö 12000 yılları öncesinden) beri tanınmış ve aralıksız oturulmuş zengin bölgeler arasında yer almıştır. Neolitik (M. Ö. 9000-M. Ö. 5000) ve Kalkolitik (M. Ö. 5000-M. Ö. 3000) çağda çiftçilerin tercih ettiği bölgelerden biri olmuştur. Devirle ilgili boyasız, boyalı ve çizgi benekli çanak çömlek parçaları, Erken Tunç Çağı'nda (M. Ö. 3300–2000) bölgedeki yaşamın devam etmiş olduğunu göstermektedir. Bölgenin özellikle su kaynaklarına yakın alanlarında köyler kurulmuştur. Bu köylerde tarım ve hayvancılık yapılmıştır. Halkı çiftçilik ve çobanlıkla geçinmiştir. Kemik ve taşları kullanarak hayatlarını kolaylaştıracak basit aletler oluşturmuşlardır. Yabani buğday, arpa, çavdar, mercimek gibi tahıl ürünleri, yabani koyun, keçi, sığır, domuz, tavuk ve daha çok geyik, tilki, tavşan gibi av hayvanları, kuş türleri, deniz ürünler ile üzüm ve benzeri sebzeleri elde edip, avlayıp veya toplayıp tüketmişlerdir.³

3 Yüksel Arslantaş, *Tarih Öncesi Dönemde Elazığ*, Elazığ, 2013; Yüksel Arslantaş, "Tarih öncesi Dönemde Harput ve Çevresinde Tarım ve Hayvancılık", *Fırat Üniversitesi Harput Uygulama ve Araştırma Merkezi Geçmişten Geleceğe Harput Sempozyumu*, Elazığ 23-25 Mayıs 2013, Elazığ 2013, s. 367-392; Yüksel Arslantaş, "Paleolitik Çağda Elazığ Yöresi", *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt: 18, Sayı. 2, Elazığ 2008, s. 367-377.

Harput ve çevresi, Subarlar, Hititler, Hurriler, Asurların idaresinde kalmıştır. M. Ö. II. bin yıllarına ait Hitit çivi yazılı belgelerinde Harput yöresi, İşuwa ülkesi olarak adlandırılmıştır. Asur ve Urartu kaynaklarında Alzi, Enzi, Enzuta, Enzite, Yunan, Roma ve Ortaçağ kaynaklarında Anzetene, aynı devir Arap kaynaklarında Hinzit, Hısn-ı Ziyad, Ermeniler tarafından Handzit adı kullanılmıştır. Anzetene Kalesi'nin bugünkü Tilanzit Köyü; Hatima adının ise, bugünkü Tadım Köyü'ne işaret ettiği, bunların İşuwa bölgesinin iki sınır şehri olduğu ileri sürülmüştür.⁴

Alzi/Enzi M. Ö. II. bin yıldan Ortaçağ'a kadar daha çok Elazığ bölgesi ile ilişkili bir ülke ve kent ismi olarak kullanılmıştır. Milattan önce 9. ve 8. yüzyıllarda Urartuların kontrolünde kalmıştır. Bunlardan sonra Medler, Persler, Partlar, Sasaniler, Selevkoslar, bunların ardından, M. S. 1-III yüzyıllarda zaman zaman Romalıların nüfuz alanında yaşamıştır. 4. yüzyıldan itibaren Bizans-İran mücadeleleri sırasında kimi zaman İranlılarca zapt edilmiştir. Hz. Ömer, 639 yılında İyaz b. Ganem'i bölgeyi ele geçirmeye memur etmiştir. Onun zamanında Müslümanlar tarafından ele geçirilmiştir. Bir ara bölge elden çıkmış; Hz. Osman, Şam Valisi Muaviye'yi, Harput Şimşat bölgesine asker göndererek zaptını emretmiştir. Daha sonra Emeviler ve Abbasiler, 10. yüzyıla kadar buraya hükmetmişlerdir.⁵ Ermeni Philaretos'un başında olduğu Beylik tarafından 1079 yılına kadar idare edilmiştir. Bu devirde Türkmen akınları başlamıştır. O sırada Harput bölgesi, Anadolu'nun pek çok yerinde olduğu gibi, az bir nüfusa sahip olmuştur. Malazgirt seferinden bir süre sonra, 1085 yılında, Harput ve çevresi Türkler tarafından fethedilmiştir.⁶ Bölge, daha 12. yüzyılda büyük ölçüde Türkleşmiştir.⁷

1.2. Müslüman ve Türk İskânları Sırasında Harput ve Çevresi

Müslüman Türkler'in gelişi, Gayrimüslim toplulukların şehir merkezi ve merkeze yakın köylere toplanmasına yol açmıştır. Fetihden önce Gayrimüslim unsurlarla meskûn olan birçok köy, halkının dağılması ile kısmen veya tamamen Müslümanlar tarafından iskân edilmiştir. Müslüman Türkler, gayrimüslimlerin terk ettiği veya aynı bölgede bulunan geniş arazilere sahip köylerin sahip olduğu geniş topraklarda yeni kurmuş oldukları köylere yerleşmişlerdir. Gayet tabii, yeni kurulan köylere Türkçe adlar verilmiş ve eski köylerin adı ise Türkçe fonetiğine uygun hale getirilmiş veya çeşitli sebeplerle isimleri değiştirilmiştir. 16. yüzyılda birçok köyün Türkçe yer adları taşınması veya bazı köylerin adlarının değişmiş olması bu hususu teyit etmiştir.⁸ Çubuk oğulları, Aruzlu, Selçuklu yönetiminden sonra Akkoyunlu, Memlukler ve Dulkadirliiler arasında Harput bölgesi bir süre el değiştirmiştir.

4 Kemalettin Köroğlu, *Urartu Krallığı Döneminde Elazığ (Alzi) ve Çevresi*, Arkeoloji ve Sanat Yayınları, İstanbul 1996, s. 55, 56; Yüksel Arslantaş, "Paleolitik Çağda Elazığ Yöresi", s. 367-377; Sırrı Tiryaki, "Hititlerin Fırat Politikası", *Türk Dünyası Araştırmaları*, Sayı. 222, Haziran 2016, s. 4.

5 İshak Sunguroğlu, *Harput Yollarında*, İşaret yayınları, c. 1, İstanbul 2013, s. 98-162.

6 Mustafa Akdağ, *Türkiyenin İktisadî ve İctimai Tarihi*, c. II, İstanbul 1977, s. 10.

7 Osman Turan, *Selçuklular Zamanında Türkiye*, İstanbul 1971, s. 37 vd.

8 Mehmet Ali Ünal, *XVI. Yüzyılda Harput Sancağı (1518-1566)*, Ankara 1989, s. 55.

Akkoyunlu idaresi, 1430 yılına kadar Harput ve çevresindeki vilayetleri kontrol etmeye başlamıştır. Daha sonra zaman zaman Dulkadirli veya Memlukler 'in eline geçmiştir. Son olarak kırk yıldan fazla bir süre Akkoyunlu Devleti idaresinde kaldıktan sonra, 1507 yılında Elbistan'a kadar ilerleyen Şah İsmail'in dönüşü sırasında Safevi İranlılar'ın eline geçmiştir. Safevî idaresi 1516 yılına kadar sürmüştür.⁹

1.3. Osmanlı Devrinde Sarı Yakub Adının Kaynağı, Yer veya Kişi Adı Olarak Kullanılışı

1.3.1. Sarı Yakub Adının Anadolu ve Rumeli'de Geçtiği Yerler

Osmanlı kaynaklarında köyün adı ayrı olarak صارويعقوب SaruYa'kûb veya صاريعقوب Sarı Ya'kûb şeklinde yazılıp okunmuş ve öyle tanınmıştır. Makalede Osmanlı Devri ile ilgili olarak zorunlu haller ve açıklamalarda kelimenin tarihi kullanım şekline bağlı kalınarak, "Sarı Yakub" şeklindeki kullanımı esas alınmıştır. Ancak çalışmada bir bütünlük sağlamak üzere, araştırmanın genelinde özellikle Cumhuriyet Devri ile ilgili olarak bugün bitişik olarak ve sonu "p" harfiyle yazılıp okunan "Sarıyakup" kullanımı tercih edilmiştir.

Sarı Yakub adı, Osmanlı Anadolu ve Rumelisi'nde mevcut birkaç köy, mahalle, vakıf veya yörük topluluklarına ad olarak verilmiştir. Konya'da bir mahalle, medrese, zaviye, cami, cadde ve bunlara ait vakıflar; Adana'da aynı adlı bir vakıf ve mahalle, Aksaray'da bir cami vakfı, Elazığ'da, Ordu'da ve sair yerlerde birkaç köy, daha önce "Sarı Yakub", bugün ise "Sarıyakup" adları ile yazılmış, tanınmış ve bu güne kadar gelmişlerdir. Aynı adı alan yerleşim birimlerinin çoğunluğu, bir vakıf, vakıf camii, medresesi veya zaviyesiyle tanınmıştır. Yerlerinin farklılığına rağmen, bu vakıfların mütevellileri, diğer görevlileri veya bu köylerde yaşayanlar, çoğunlukla Ahmed, Muhammed (s.a), Ali, Hasan, Hüseyin, Osman, Ebubekir, Ömer gibi peygamberimiz (s.a.v.) ve birinci derecede yakınında bulunan sahabenin (r.a) adlarını almışlardır.

Farklı vilayetlerde oldukları halde, Osmanlı ve Cumhuriyet Devri kayıtlarında aynı isimle bilinen bu adların veya yerlerin, aralarında bağlantıların olup olmadığı varsa bu bağlantı şeklinin ne olduğu ayrıntılı olarak tespit edilememiştir. Ancak Karamanoğulları Devri'nde Konya bölgesinde "Sarı Yakub" adını taşıyan toplum ve siyaset üzerinde etkin ve saygın bir fakihin yani İslam aliminin yaşamış olduğu bütün bilgileriyle ortaya çıkarılmıştır.

9 Mehmet Ali Ünal, XVI. Yüzyılda Harput Sancağı (1518-1566), s. 22, Zekiye Tunç, "Akkoyunlular Döneminde Harput", Geçmişten Geleceğe Harput Sempozyumu, Elazığ 23-25 Mayıs 2013, Bildiriler, Elazığ 2013, s. 573-575.

Osmanlı kaynaklarında, Sarı Yakub ve evladı adına Konya merkezinde bir zaviye ve zaviyeye ait vakıf gelirleri kaydedilmiştir.¹⁰ “Mevlana Sarı Yakub” unvanı ile bilinen, bazı Osmanlı arşiv kaynaklarında ise “Şeyh Yakub” şeklinde yazılmış olan bu zat tarafından Konya’da bir zaviye, cami ve konak inşa edilmiş ve bunlar için vakıf gelirleri ayrılmıştır. Süreç içerisinde bu zatın ailesi veya başkaları tarafından söz konusu eserlere vakıf gelirleri tahsis edilmiştir. Bu vakıflar, ilk önce vakfın kurucusu Sarı Yakub tarafından, daha sonra onun evladınca idare edilmiştir.

Halen Konya’da bir mahalle, cadde, mezarlık ve cami Sarı Yakub’un hatırasını yaşatmaktadır. Kabri de aynı adlı mezarlıktadır. Adana ve Aksaray’da geçmişte onun adına güçlü vakıflar ve vakıf gelirleri belirlenmiştir. Adana ili, Seyhan ilçesinde halen mevcut olan Sarıyakup Mahallesi onun tarihi mirasının devam eden hatıralarından birisi olarak yaşamaktadır.

Ordu’nun Çamaş nahiyesi Sarı Yakub Köyü Zaviyesi de Osmanlı kayıtlarında tespit edilmiştir. Bu gün burası aynı şekilde Sarıyakup Köyü veya Sarıyakup Mahallesi olarak bilinen bir yerleşim birimidir. Elâzığ İli Merkez ilçesine bağlı Sarıyakup Köyü de tarihi bir süreçten geçerek adını almıştır.¹¹

Yukarıda adı geçen üç şehir dışında kalan bölgelerde geçmişten bugüne Sarıyakup adıyla tanınmış olan köy, vakıf, eser, topluluk ya da bir yerde ikamet edenlerin arasında bağlantılar var mıdır? Eğer var ise nedir? Bunların Karamanoğlu Beyliği’nin güç yitirmesi, savaşlar dolayısıyla yıpranması veya daha sonra ortadan kaldırılması ile Konya bölgesinin çekiciliğini yitirmesi, fetihlerle başka bölgelere yerleşme imkânlarının ortaya çıkması üzerine bu bölge ve civarında yerleşik veya konar göçer Yörüklerden Sarı Yakub cemaatinin/oymağının Anadolu ve Rumeli’nin

10 Saru Yakub Zaviyesi, vakf-ı Zâviye-i SaruYakub an dekâkin 124, an hâne ve bağ 65, an zeminhâ 69. 387 Numaralı Muhâsebe-i Vilâyet-i Karaman ve Rum Defteri (937 / 1530)II, Dizin ve Tıpkı Basım, Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü, Osmanlı Arşivi Daire Başkanlığı, Yayın Nu. 32, Ankara 1997, s. 41;

11 Bkz. Karahisar-ı Sahip Sancağı, Şuhud Nahiyesi Sarı Yakub Köyü ve Camii Vakfı. BA, AE. SABH. I.,nr. 73/5078; BA, AE. SMST. III.,nr. 199/15658; C. EV.,nr. 482/24375; BA, HAT., nr.1581/41; BA, HAT., nr.1595/82; 438 Numaralı Muhâsebe-i Vilâyet-i Anadolu Defteri (937 / 1530) I, Dizin ve Tıpkı Basım, Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü, Osmanlı Arşivi Daire Başkanlığı, Yayın Nu: 27, Ankara 1993, s. 186; Çirmen Sancağı Hasköy Nahiyesi Sarı Yakub Köyü/Çiftliği; Karesi Livası Balıkesir Kazası Sarı Yakub Çiftliği, 166 Numaralı Muhâsebe-i Vilâyet-i Anadolu Defteri (937 / 1530) I, Dizin ve Tıpkı Basım, Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü, Osmanlı Arşivi Daire Başkanlığı, Yayın Nu. 13, Ankara 1995, s. 252; Konya Kazası Sarı Yakub Mahallesi/Mıntıkası. BA, AE. SÖSM. III., nr.13/834; DH. EUM. 2ŞB., nr.27/16; BA, ML. VRD. TMT.,nr. 10326. Aynı adlı Saru Yakub Zaviyesi, 387 Numaralı Muhâsebe-i Vilâyet-i Karaman ve Rum Defteri (937 / 1530)II, Dizin ve Tıpkı Basım, Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü, Osmanlı Arşivi Daire Başkanlığı, Yayın Nu. 32, Ankara 1997, s. 41; Aynı kaynak, Niğde Kazası Şam Alayı Nahiyesi, Kayamir Köyü, çiftlik der tasarruf-ı evlâd-ı Şeyh Yakub veled-i Şeyh Ahmed Bâli, hasil 500, s. 167; Tokat’ın Zile Kazası, Kuş Taş (Üç Taş) Nahiyesi Derbend Köyü Domra mezarasının malikane ve divani hissesi Şeyh Yakub evlâdının tasarrufunda idi. s. 464; Canik Sancağı, Gedağra Kazası, Yetim Viranı Köyü, Şeyh Yakub Zaviyesi Cemaati 10 nefere sahiptir, s. 685; Çamaş Nahiyesi, s. 613; Ordu’nun Çamaş İlçesi Sarı Yakub Zaviyesi. BA, EV.,nr. 10804, s. 4; İstanbul Üsküdar Nahiyesi Sarı Yakub Köyü. BA, C. EV.,nr. 192/9556; Bolu Livası Ulus Kazası Saru Yakub Köyü. 438 Numaralı Muhâsebe-i Vilâyet-i Anadolu Defteri (937 / 1530) II, Dizin ve Tıpkı Basım, Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü, Osmanlı Arşivi Daire Başkanlığı, Yayın Nu. 20, Ankara 1994, s. 490; Konya Eyaleti Nevşehir Sancağı Aksaray Kazası Sofular Mahallesi Sarı Yakub Mescidi Vakfı. BA, EV.,nr. 11263; Adana Sarı Yakub Mahallesi bu adlardan bir kaçıdır. BA, MF. MKT., nr.246/6; 299/46; BA, ŞD., nr. 2143/46; 2145/18; 998 Numaralı Muhâsebe-i Vilâyet-i Diyar-ı Bekr ve ‘Arab ve Zül-Kadiriyye Defteri (937/1530) I, Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü Osmanlı Arşivi Daire Başkanlığı, Yayın nu. 39, Ankara 1998, s. 186

farklı bölgelerine dağılmış parçaları oldukları söylenebilir. Sarı Yakub adlı köylerin, Osmanlı idaresi tarafından başka bölgelere yerleştirilen aynı adlı aşiret/cemaat/oymağın veya liderinin adını almış olması kuvvetle muhtemeldir. Farklı yerlerde kurulan vakıf eserlerin ise, akraba olsun/olmasın Konya yöresinden dağılıp farklı mahallere taşınan yeni yerleşimcilerin Sarı Yakub'u hatırlatan girişimleri oldukları düşünülebilir. Zira bağlı oldukları esas kütlelerinden ayrılan birkaç ailenin aynı aşiret, cemaat veya topluluğun adı ile başlarında bulunan liderleri/beyleri de olduğu halde, farklı bölgelere dağıldıkları geçmiş yüzyıllarda çokça görülmüştür. Bir aşirete/cemaate/topluluğa mensup bu dağılık grupların, mensup ve meskûn oldukları topluluktan ayrılarak başka bir bölgeye, köye veya kasabaya göçmeleri, sürgün edilmeleri ya da boş arazileri şenlendirmek amacıyla başka yerlere iskân edilmeleri Osmanlı Devrinde sık görülen bir iskân politikası olmuştur. Uygulama, göçer hayattan yerleşik düzene geçişe yol açmıştır. Ancak daha önce bir yerde oturmayıp, daima hareket üzere olan Yörük taifesi aşiretleri, cemaatleri veya oymakları, bir köye yerleşip, on yıldan fazla tarımla uğraşır ise, artık yerleşik hayata geçerek yurt edindiği köyün halkı olarak yazılabilir ve bunlardan çift vergisi alınmaya başlanırdı.¹² Göçer veya yerleşik iken, başka bir bölgeye taşınan topluluklarda daha önce tanınmış ve öne çıkan lider kişi adının, köy yerleşim birimlerine ad olarak verildiği yaygın bir uygulamaydı. Bugün kişi adı ile bilinen pek çok köy, adını bu şekilde almıştır.

1.3.2.Mevlana Sarı Yakub

1.3.2.1. Sarı Yakub'un Kimliği ve Ailesi

Şikârî, Hocendî oğlu adlı bir Karaman beyinden bahsetmiştir. Hocendî ailesi, Selçuklular ve Karamnoğulları'nın Şeyhülislamlığını, bugünkü ifade ile Diyanet İşleri Reisliği'ni yapmışlardır.¹³ Şeyh Hocendî'nin babası alim ve veli bir zat olan Abdullah Paşadır. Şeyh Hocendî, Kardeşi Şekerim Çelebi ile birlikte bugünkü Türkistan'ın Hocend tarafından Anadolu'ya gelmişlerdir. Önce Mut taraflarında kalmışlardır. Osman adındaki oğlu burada iken, 1365 yılında vefat etmiştir. Bu zat, Mersin ili Mut ilçesi Lal Ağa Camii civarında Hocendî oğlu Kümbeti'nde medfundur. Şeyh Hocendî, Mut'a bağlı Derinçay Köyü civarında kendi adı ile bilinen medresesini inşa etmiştir. Oğulları, Gökusu üzerine bir köprü yaptırmışlardır. Alahan civarındaki bir zaviyeyi de kendisinin yaptırdığı kabul edilmektedir. Daha sonra, bu bölgeden taşınarak Konya Sancağı Belviran Kazası Kuzviran Köyü'ne yerleşmişlerdir. Şeyh Hocendî, Karaman Beyi Alaaddin Bey (1361-1398) zamanında Kuzviran Köyü'nde de bir zaviye ve mescit inşa etmiştir. Zaviyesi için vakıf gelirleri tahsis edilmiştir. Kendisi, 1400 yılından önce vefat etmiştir. Kabri, Alibeyhöyüğü Kuzören Yaylası mezarlığındadır. Çevresine defnedilmiş dervişleri ile birlikte üzeri açık türbesinde medfundur.

12 Cevdet Türkay, *Başbakanlık Osmanlı Arşivi Belgelerine Göre Osmanlı İmparatorluğu'nda Oymak Aşiret ve Cemaatler*, İstanbul 2012, s. 698, 699.

13 Şikârî, *Karamannâme*, Haz. Metin Sözen, Necdet Sakaoğlu, Karaman Valiliği ve Karaman Belediyesi Yayını, İstanbul 2005, s. 244, 245.

Karamanoğlu Mehmet Bey (1398-1423), Şeyh Hocendî Zaviyesi için vakıf gelirleri tahsis etmiştir. 12 Şevval 802/6 Haziran 1400 tarihli vakfiyesinde Şeyh Hocendî Zaviyesi vakfına onun oğlu Mevlana Yakub Halife'yi mütevellî tayin etmiştir.¹⁴

Burada, Karamanoğlu Mehmed Bey'in mütevellî olarak tayin ettiği Mevlana Yakub Halife ile yine Karamanoğlu Mehmed Bey'in yanında saygın bir yeri olan Fakih Mevlana Sarı Yakub'un aynı kişi olup olmadığı konusu, önemli bir konu olarak ortaya çıkmaktadır. Bugüne kadar, Mevlana Sarı Yakub hakkında fazla bir bilgi bulunmadığı gibi, Şeyh Hocendî ve oğlu Mevlana Yakub Halife hakkında da bir bilgi mevcut değildi. Şeyh Hocendî oğlu Mevlana Yakub Halife'nin de aslında daha sonra Mevlana Sarı Yakub adı ile bilinen alim bir kişi olduğu bilinmiyordu. Ancak son zamanlarda bizim ve başka araştırmacıların yapmış olduğu incelemeler sonucunda bu şahısların birbirleriyle bağlantılı oldukları ortaya çıkmıştır. Buna göre, Hocendî ailesi, Selçuklu idarecileri ve Karamanoğlu beylerinin yanında şeyhülislamlar yetiştiren bir aile olarak itibarları yüksekti. Şeyh Hocendî, bir süre şeyhülisamlık yapmış ve 1400 yılından önce vefat etmiştir. Karamanoğlu II. Mehmed Bey, onun zaviyesi adına vakıf gelirleri tahsis etmiştir. Hocendî oğlu Mevlana Yakub Halife'yi de bu vakıflara mütevellî tayin etmiştir. Onu yanından ayırmamış ve saygı göstermiştir. Mevlana Sarı Yakub ve oğulları, Mehmed Bey ve sonraki Karamanoğlu beyleri ile halk arasında saygı gören kişiler olmuşlardır. Sarı Yakub'un oğlu Ahmed, Fatih Sultan Mehmed'e elçi olarak gönderilmiştir. Bütün bu tespitler, onun Şeyh Hocendî'nin oğlu olduğunu açıklayan yeterlilikte bilgiler olsa gerektir.

Mevlana Sarı Yakub, "Karamanlı" unvanı ile tanınmıştır. Bazı görüşlere bakılırsa, o Karamanlıdır. Eğitimini tamamladıktan sonra, memleketi Karaman'da uzun süre müderrislik yapmıştır Karaman'da kalmış olması mümkündür. Onun ve ailesinin Karamanlı beyleri ile çok yakın ilişkiler kurmuş olmaları veya sürekli onların tarafında yer alan bir tutum izlemeleri dolayısıyla "Karamanlı" unvanı ile tanınmış olmaları ihtimal dahilindedir. Kendisi, Karaman Beyliği'nin merkezi şehirlerinden Konya'da yerleşmiştir. Fıkıh, Kelam, Hadis ilimlerinde, zamanının

Resim 1. Sarı Yakub'un mezar taşı. Mehmet Ali Uz, *Konya Âlimleri ve Velîleri*, s. 135.

14 Vakıflar genel Müdürlüğü Arşivi (VGMA), *Vakfiye Defteri*, nr. 591, s. 113; VGMA, *Vakfiye Defteri*, nr. 2178, s. 76, 77; Geniş bilgi için bkz. Hamit Şafakçı, "Şeyh Hocenti Zaviyesi", *Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, Bahar 2016, Sayı. 39, s. 2-4. (1-23).

büyük alimleri arasında yer almıştır. Yakın siyaset ve ilim çevrelerinde tanınır olmuştur. Tahmini olarak 833/1429 yılında vefat etmiştir.¹⁵ Onun Konya’da yaşamış olduğunun bir işareti olarak geçmişten günümüze kadar şehrin geniş bir mahallesi, aynı mahallede bir cami, mezarlık ve caddesi “Sarıyakup” adı ile tanınmıştır.¹⁶ Mezarı, kendi adını taşıyan caminin kuzeyinde, aynı adlı kabristandadır.¹⁷ Vakıf kayıtlarında da onun Konya’da metfun olduğu tescil edilmiştir.¹⁸

Sarı Yakub’un oğlu Ahmed Çelebi, Karaman oğlu (İshak veya Ahmed Bey) tarafından Fatih Sultan Mehmed’e elçi olarak gönderilmiştir.¹⁹ Konya’nın 1530 tarihli tahriri sırasında Şeyh Hasan-ı Rumî Zaviyesi’nin harap olmasına binaen, vakıf gelirleri arasında bulunan Konya Kazası Kocac Köyü’nün öşrü, vâkıfın ruhu için günde üç cüz okunması karşılığında, Saru Yakub evladından Derviş Mehmed’e tahsis edilmiştir.²⁰

Vakıflarla ilgili tespitlere bakılır ise, Sarı Yakub’un ailesi, Karaman Beyliği’nin ikinci önemli taht merkezi Konya’da kendi adıyla anılan mahallede ikamet etmiştir. Sarı Yakub’un yaptırmış olduğu cami, medrese, zaviye, bunlara ait bir konaktan oluşan vakıf külliye ve bunlara ait gelir getiren vakıfların mütevelliliğini ve sair görevlerini yürütmüşlerdir.

Osmanlı devrinde vakıfları muhafaza edilmiş ve mütevellî, hatib, müderris, imamlık gibi vakıf hizmetleri evladından olanlara tevcih edilmiştir. 2 Ağustos 1684 tarihli bir vakıf tesciline göre, vakf-ı aile olan Sarı Yakub Mahallesi Camii Vakfı’nın mütevelliliği, bir süreliğine vâkıfın evladından, aynı mahallede mukim Kadı Cafer’e ihale edilmiştir. Fehru’l-Kudat Cafer Efendi, bu sırada kardeşi Hüsam’ın vefatı üzerine, onun küçük yaştaki çocukları Mehmed, Saliha ve Hadice’ye amcaları olarak vâsi tayin edilmiştir.²¹ 30 Ağustos 1686 tarihinde ise, mütevellî olarak Süleyman Efendi’nin görev yapmakta olduğu anlaşılmaktadır.²²

1.3.2.2. Yaşadığı ve Eğitim Aldığı Yerler

Mevlana Sarı Yakub’un, Konya’da doğmuş ve burada ilk eğitimini almış olduğu ileri sürülmüştür. Aynı amaçla İran ve Arap coğrafyasının tanınmış alimlerinden ders almıştır. Tahsilini tamamlayınca tekrar Konya’ya dönmüştür. Bir ara arkadaşı Kara

15 Mehmet Ali Uz, *Sultanü'l-Ulema Baha Veled'den Günümüze Konya Âlimleri ve Velileri*, Konya 2004, s. 134, 135.

16 İbrahim Hakkı Konyalı, *Abideleri ve Kitabeleri İle Konya Tarihi*, Konya 1964, s. 258, 1160; Mehmet Ali Uz, *Konya Âlimleri ve Velileri*, s. 134, 135.

17 Mehmet Ali Uz, *Konya Âlimleri ve Velileri*, s. 135.

18 *Konya Şer'iye Sicili (KŞS)*, nr. 5883, s. 40, hüküm. 1.

19 Âşık Paşazâde, *Tevârih-i Âl-i Osmân*, Haz. Kemal Yavuz- M. A. Yekta Saraç, İstanbul 2007, s. 443; Nicolae Jorga, *Osmanlı İmparatorluğu Tarihi*, Çev. Nilüfer Epçeli, Çev. Kontrol. Kemal Beydilli, Yayına Haz. Erhan Afyoncu, c. 2, İstanbul 2009, s. 146.

20 *387 Numaralı Muhâsebe-i Vilâyet-i Karaman ve Rum Defteri (937 / 1530) II*, s. 13, 35.

21 *KŞS.*, nr. 5902, s. 144, hüküm. 1

22 *KŞS.*, nr. 5905, s. 130, hüküm. 2.

Yakub ile birlikte Bursa'ya giderek Molla Fenârî'nin²³ derslerine katılmıştır.²⁴ Mecdî Mehmed Efendi, onun Bursa'da Molla Yegân²⁵ ile ilmi sohbetlerde bulunduğunu kaydetmiştir. Fakat Molla Fenârî ile ilişkisi hakkında bir ayrıntıya yer vermemiştir. Ancak Molla Yegân ile Sarı Yakub'un, Molla Fenârî'den ders almış oldukları anlaşılmaktadır.²⁶

1.3.2.3. Kişiliği, İlmî Seviyesi ve Eserleri

1644 ve 1645 tarihli iki vakıf kaydında, Sarı Yakub ile ilgili olarak *evliyâ-yı kirâmdan Sarı Yakûb Hoca*²⁷ ve *Medîne-i Konya'da medfûn olan Kutbu'l-Ârifin Sarı Yakûb –kuddise sırruhu el-aziz*²⁸ ifadelerine yer verilmiştir. Bu kavramlar ile onun kişiliği ve manevi yüksek vasıflarına işaret edilmiştir. Mecdî Mehmed Efendi'nin verdiği bilgiler, bu vasıflandırmaları doğrular niteliktedir. Mecdî'ye göre, Karamanlı Mevlana Sarı Yakub, ilmî derinlik, dikkat, alçak gönüllük, huşu, iyilik ve güzel ahlak ve zamanın en yüksek ilimlerinde tam bir ehliyet sahibi idi. Şakayık-ı Numaniyye Müellifi Taşköprülüzade Ahmed Efendi'nin annesi tarafından cediti, büyük babası idi. Eğitimi için zamanın talebelerinin okuduğu usul ile *Telvih* adlı kitabı okumuş, ilmi faziletini ondan almıştı. İnşa-i Kıraat'ta, yani kuran okuma usulü hakkında bir mesele olsa, konunun esası ve ilgili yanlarını bütün ayrıntıları ile ortaya koymaya çalışmıştı. Medresesinde (Buka) bulunan pek çok talebesi, onun mübarek ağzından çıkan kelimelerle zamanın en yüksek ilimlerini tahsil etmişti. Bursa'da zamanın yegâne ilim sahibi Mevlana Yegân ile ilmî sohbetler yapar, kendi bilgi seviyesinin yüksekliğini gösteren bazı hallerini ve suallerini ona arz ederdi. Molla Yegân ise, kendisini üstün görmüşçesine uzun cevaplar vermeye kalkmaz, ikram edici sözlerle kıyaslarını ve ilimdeki vasıflarını öne çıkararak onu yüceltirdi.²⁹

Zamanın ulemâsı, “*İnnâ lenansuru rusûlenâ*³⁰ ve *yektulûne'n-Nebiyîne bi-ğayri'l-hakk*³¹ ayetlerinin biri birine zıt ve karşı olduğuna dair görüşler ileri sürünce, Mevlânâ Yakûb, görüşleri bakımından onlarla ters düşmüştü. Kendi görüşlerinin

23 Bir tespite göre Molla Fenârî, Mısır seyahati dönüşünde Konya ve Karaman'a uğramıştır. Karamanoğlu Mehmed Bey'le tanışmıştır. On yıldan fazla bir süre kadar onun yanında kalarak müderrislik yapmıştır. 1414 yılında Bursa'ya dönmüştür. 1515 yılında ise, Çelebi Sultan Mehmed tarafından ikinci defa Bursa Kadılığı'na atanmıştır. Bkz. İbrahim Hakkı Aydın, “Molla Fenârî”, *Diyanet İslâm Ansiklopedisi (DİA)*, İstanbul 2005, c. 30, s. 245. Ancak burada, “Karaman” sözcüğü ile beylik veya kasaba olarak hangisinin bahse konu edildiği açıklığa kavuşturulmamıştır. Buna karşılık, onun Konya'da ders vermiş olduğu bilinmektedir. Bu sırada Kara Yakub ile Sarı Yakub'un onun derslerine katılmış olmaları kuvvetle muhtemeldir. Molla Fenârî'nin, yetiştirmiş olduğu Kara Yakub ve Sarı Yakub'un ilim ve faziletiyle övündüğüne dair kayıtlara rastlanmaktadır. Bkz. Mehmet Ali Uz, *Konya Âlimleri ve Velileri*, s. 134. Molla Fenârî'nin Konya'ya gelişi için bkz. Mehmet Ali Uz, “Molla Fenârî'nin Konya Serüveni”, *Akademik Sayfalar, Merhaba Gazetesi Eki*, c. 11, 12 Ekim 2011, s. 417-428.

24 Mehmet Ali Uz, *Konya Âlimleri ve Velileri*, s. 135.

25 Bkz. Abdülkadir Özcan, “Molla Yegân”, *DİA*, İstanbul 2005, c. 30, s. 265, 266.

26 Mecdî Mehmed Efendi, *Hadâiku's-Şakâik, Şakâik-ı Numaniyye ve Zeyilleri*, Neşre Hazırlayan. Abdülkadir Özcan, c. 1, İstanbul 1989, s. 84.

27 *KŞS.*, nr. 5883, s. 183, hüküm. 3.

28 *KŞS.*, nr. 5883, s. 40, hüküm. 1.

29 Mecdî Mehmed Efendi, *Hadâiku's-Şakâik*, s. 83, 84.

30 Şüphesiz Peygamberlerimize yardım ederiz..., Mü'min, 40/51.

31 ... Peygamberleri de haksız yere öldürüyorlar..., Bakara, 2/61.

doğruluğunu ortaya koymak üzere, iki ayetin karşılaştırmasını yapıp, bunların birbiri ile uyumlu olduğunu gösteren güzel bir risâle yazmıştı. Hakkın tecelli etmesi için, Kelâm-ı Şerif hattının saldırıdan ve birbirine zıtlık ithamından korunması amacıyla bu risaleyi te'lîf eylemişti. Şakâik'in yazarı Taşköprülüzâde Ahmed Efendi, bu risâlenin musannifi Sarı Yakûb'un yazmış olduğu bir nüshasını bulup başından sonuna en ince hakikatlarına kadar içeriğini inceleyip tetkik etmişti. Bu risâle, sahibinin konunun esasına hakimiyeti, vukufiyeti, ilmi derinliği ve ihtisasına kuvvetli bir şahit olarak yeterlidir ve başka bir şahide de ihtiyaç yoktur demişti.

Mevlânâ Sarı Yakub'un Hac ibadeti ile ilgili bir risâlesinin olduğu ileri sürülmüş, ancak bu eserine ulaşılammıştır. Zamanın ulemâsından olup şüpheli şeylerden uzak, güvenilir, özü sözü doğru ve makbul sayılan, büyük faziletlere sahip bir müderristen, o müderris babasından, o da Mevlânâ Sarı Yakûb'dan nakletmiş olduğuna göre, Sarı Yakub, rüya âleminde Hz. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem hazretlerinden *luhûmu'l-ulemâi mesmûmetün. Fe-men şemhen maraza ve men ekele mâte*³² şeklindeki ibarenin³³ nazımının bu şekilde olup olmadığını suâl etmiştir. Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem, Ya Yakûb, *luhûmu'l-ulemâi semûmun*³⁴ ibaresiyle okumalısın diye emretmiştir. Rüyayı son nakleden müderris, bir mecmuasının kenarına bu hususu kendi hattıyla yazıp, satırlara dökerek benden önce nakleden müderristen böyle işittim diye duruma açıklık getirmiştir.³⁵

II. SARIYAKUB KÖYÜ'NÜN YERİ VE KURULUŞU

2.1. Sarı Yakub Köyünün İlk Yerleşim Alanı ve Kuruluş Tarihi

Harput Bölgesi, Yavuz Sultan Selim zamanında 1516 yılında³⁶ ele geçirilmesinden sonra, Harput Sancağı'nın tapu kayıtları 1518 yılında tamamlanmıştır. Sancakta bulunan 164 köyden 24'ünün boş veya viran halde olduğu tespit edilmiştir. Gayrimüslim nüfusun, yoğun olarak Harput merkezi ve yakın çevresindeki köylerde toplandığı görülmüştür. Bu tarihleri müteakiben, Müslüman halkın ovaya göçü başlamıştır. Gelenlerden bir kısmı eski köylere yerleştirilmiş; aşiret/cemaat veya oymaklara mensup olan bir kısmı için yeni köyler inşa edilmiştir.

Bölgenin 1530 yılında Kanuni Sultan Süleyman'ın fermanı ile hazırlanan tapu tahrir kayıtlarına göre, 1518 yılından sonra, 1530 yılına kadar, 34 yeni Müslüman köyü

³² Alimlerin etleri zehirlenmiştir. Kim koklarsa hastalanır. Kim yerse ölür.

³³ Mecdî Mehmed Efendi, bu ifadeyi başkasından aktarmak suretiyle hadis olarak kaydetmiştir. Ancak hadis değildir. *لحم العماء مسمومة من شها مرض ، ومن أكلها مات* Araçça ibaresiyle İbn Asâkir'e, (Ali bin El-Hasen b. Hibetullah bin Abdullah bin el-Hasan Ebu'l-Kasım ed-Dimişkî eş-Safîî) atfedilen bir söz olduğu anlaşılmaktadır. Bkz. İbn Asâkir, *Tebîynu Kizbî'l-Müfterî fimâ Nusibe'l-İmâm Ebi'l-Haseni'l-Eş'ari*, Dâru'l-Kütüb'l-Arabi, Beyrût 1404, s. 29.

³⁴ Alimlerin etleri zehirlidir.

³⁵ Mecdî Mehmed Efendi, *Hadâiku's-Şakâik*, s. 84.

³⁶ Mehmet Ali Ünal, *XVI. Yüzyılda Harput Sancağı (1518-1566)*, s. 22, Zekiye Tunç, "Akkoyunlular Döneminde Harput", s. 573-575.

kurulmuştur. Bu köylerin çoğunluğu, daha önce boşaltılıp virane veya harabe halinde bırakılmış köylerden oluşmuştur. Bu arada başka bazı köy adları ortadan kaybolmuş ve sancağın toplam köy sayısı 175'e yükselmiştir. Bu durum, büyük bir ihtimalle bölgenin fethi sırasında görülen Osmanlı-Safevi mücadelesi dolayısıyla yerlerini terk etmiş ahalinin köylerine geri dönmesi veya Müslüman ahalinin eski ve yeni teşkil edilen köylere iskânı ile gerçekleşmiştir. Bu sırada Uluâbâd (Uluova) Nahiyesi'nin 56 köyü olduğu belirlenmiştir.1566 yılında, nahiyeye bağlı köylerin sayısı 60'a yükselmiştir.³⁷

Osmanlı fethi sırasında Uluova'da Sarı Yakub adlı bir köyün mevcut olmadığı anlaşılmaktadır. Bu nedenle fetihten iki yıl sonra 1518 yılında tamamlanan tapu kayıtlarında Sarı Yakub Mezrası veya Köyü ile ilgili herhangi bir bilgiye yer verilmemiştir. Bu sırada, Yalnız (Yalnız Toros), Miyadun ve Ali Ağa ve Kavru Tezi mevkiinde yerleşik olduğunu tahmin ettiğimiz Yukarı Etminik (Etminik-i Ulya) köylerinin viran ve boş olduğu kaydedilmiştir. Tadım köyünde ise, 16 hanelik Ermeni nüfusun yerleşik olduğu belirlenmiştir. 1518 yılından sonra Sarı Yakub adı ile bilinen Sünni, Müslüman Türkmen aşiretine/cemaatine mensup Yörükler bölgeye gelmişler ve Osmanlı idaresi tarafından geçici olarak boşaltılmış olan Tadım Köyü'ne yerleştirilmişlerdir.

1530 yılından önce, çevre köylerin arazilerinden ayrılan bir parça, tarım yapımları ve geçimlerini sağlamaları için bunlara verilmiştir. Topluluğun, öne çıkan liderinin ismi, önce bu mezraya ad olarak verilmiştir. 1530 yılında yapılan tapu işlemleri sırasında Yalnız Toros ve Miyadun köyleri boş ve mezra yani ekinlik olarak kayda geçirilmiştir.41 hane ve 20 bekâr Müslüman erkek nüfusa sahip Tadım Köyü, *mezra-i Sarı Yakub maa Karye-i Dadım-ı venk* (داديم و نك) (veya *Dadım-i venk*,³⁸ *okunabilecek*) şekilde Sarı Yakub Mezrası ile birlikte ahali Müslüman bir köy olarak tescil edilmiştir. Böylece ilk defa Sarı Yakub Mezrası adlı bir kayda yer verilmiştir. Böylece köyün bir süre önce başlayan kuruluş süreci, bu kayıtla birlikte resmen kayda geçmiş tarihi kayıtlarda yerini almaya başlamıştır.

Bilindiği üzere mezra, bir köyün halkı tarafından ziraat yapıldığı halde, meskûn halkı bulunmayan tarım arazisi, yani “ekinlik” demektir. Mezralar, genellikle daha

37 Mehmet Ali Ünal, *XVI. Yüzyılda Harput Sancağı (1518-1566)*, s. 39, 68.

38 İlk devir Osmanlı Tapu kaydında Tadım Köyü, “Dadım-i Venk” adıyla kaydedilmiştir. Tadım Köyü, Elazığ'ın güneyinde, şehre 16 km. uzaklıkta Uluova'nın batısında aynı adla tanınan kalenin çevresinde kurulmuştur. Tadım Köyü höyüğünde Erken Demir Çağı seramiklerine rastlanmıştır. Veli Sevin, “Elazığ-Bingöl Yüzeş Araştırması 1987”, *VI. Araştırma Sonuçları Toplantısı*, 23-27 Mayıs 1988, Kültür Bakanlığı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Başkanlığı, Ankara, Ts., s. 455 (451-500); Tadım Kalesi, 80 x 70 x 25 m. ebadındadır. Oldukça tahrip edilmiş durumdadır. Kalenin giriş kısmı doğu yönündedir. Etrafı kulelerle desteklenmiş 2 m. genişliğindeki sur duvarlarıyla çevrilidir. Yüzeyinde 10, 11 ve 12. yüzyıla tarihlenen sırlı keramiklere rastlanmıştır. Ortaçağ Arap ve Bizans kaynaklarında sıkça sözü edilen müstahkem bir kaledir. Bizans kaynaklarında “Dadimon” ve “Tadım”; Arap kaynaklarında “Dadım”, adıyla kaydedilmiştir. Beşir Aşan, “Elazığ-Bingöl-Tunceli İlleri Ortaçağ Yüzeş Araştırması, 1987”, *VI. Araştırma Sonuçları Toplantısı*, 23-27 Mayıs 1988, Kültür Bakanlığı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Başkanlığı, Ankara, Ts., s. 533. 529-554. 1530 tarihli Osmanlı tapu kaydında da Tadım Köyü'nün aynı şekilde kaydedilmiş olması dikkat çekicidir.

önce meskûn köy iken, muhtelif sebeplerle ahalisi dağılmış ve boşalmış yerlerdir. Bunların zamanla yeniden iskânı çokça görülmüştür. Bir veya birkaç köyün ekinlik arazisi yani mezarlarından bir kısmı ayrılarak başka bir köy oluşturulduğu da vakidir.

Şu halde bölgeye ilk defa 1518 yılından sonra gelen Sarı Yakublular, boşaltılmış olan Tadım Köyü'ne geçici olarak yerleştirilmişlerdir. Tadım Köyü veya çevre köylerden ayrılan bir arazi parçası bunların ekinliği olarak ayrılmıştır. Mezraya, Sarı Yakub adı verilmiştir. Hemen ardından Tadım Köyü boşaltılmış, Sarı Yakub adı verilen köyün kuruluşu ve yerleşimi başlamıştır. Tadım Köyü'nün o sırada çok azalmış olan Ermeni³⁹ nüfusu da evlerine dönmüştür. Halen Sarıyakup Köyü yakınında "Mezra Bağı" adı ile bilinen bağlık bahçelik alan ile kuzeyindeki bir kaynak ve sulama suyunun Mezra Gölü/Suyu adıyla bilinmesi, söz konusu Sarı Yakub Mezrası'nı hatırlatmakta ve yanındaki sulama suyunun Sarı Yakub Mezrası'nı sulamak için kullanıldığını göstermekte olup, bunlar tarihi geçmişin hatırasını yüzyıllar boyunca devam ettiren şahitler olarak bugüne kadar ulaşmışlardır.⁴⁰

Bu arada kendilerine ayrılan mezraya adlarını veren Sarı Yakubluların, Sarı Yakub Mezrası içinde nereyi köyün ilk yerleşim alanı olarak seçtikleri de merak konusudur. Bugün halk arasında "Ganıgurik" adı ile bilinen alanı, köyün ilk yerleşim ve kuruluş bölgesi olarak düşünülmüş veya köyün bugünkü yerine taşınmadan önce burası köy yeri olarak akla gelmiş, denenmiş olabilir. Kuzeyinde bir su kaynağı ve yakınında "ziyaret" olarak bilinen kimliği meçhul bir kabrin varlığı, burası hakkında böyle bir durumun var olabileceğini akla getirmektedir. Bölgeye adını veren "Ganıgurik" deyişi kanıkuru", "kanıkurumuş" anlamında kullanılmış, halkın söyleyişinde değişik bir şekil almış olabilir. Ne var ki, suyun ve yakınındaki kabrin birbiriyle bir ilişkisi veya "ganıgurik" ya da "kanıkurik" sözcüğüyle bağlantıları var mıdır bilinmiyor.

Sarı Yakub Köyü'nün, ilk yerleşim alanının esas olarak Değirmentaşı-Haraba Gölü civarında kurulmuş olduğuna dair kuvvetli bir kanaat vardır ve bu kanaat doğru gibi gözükmektedir. Sözlü tarih olarak aktarılan bazı anlatımlar ve diğer bazı tespitlere göre Sarı Yakublular, ekin ekmekte oldukları mezranın dahilinde bulunan "Değirmentaşı", "Çay" "Haraba Gölü" civarındaki bölgeyi köyün ilk yeri olarak belirlemişlerdir. Elde yazılı bir kaynak bulunmamasına karşılık, eski kalıntılar,

39 Ermeni Patriği'nin , 1 Zilkade 1263/11 Ekim 1847 tarihli bir arzı halinde, Tadım Köyü'ndeki Meryem Ana Kilisesi'nin işlerine müdahale edilmesinin önlenmesi talep edilmiştir. BA, A. DVN., nr. 30/8; 16 Safer 1312/19 Ağustos 1894 tarihli Şura-yı Devlet kaydında Tadım Köyü'ndeki Katolik Kilisesi'nin tamirinden bahsedilmiştir. BA, ŞD., nr. 2637/15. 1301/1883 tarihli Harput salnamesinde şehir merkezi ve köylerde bulunan Ermeni Katolik nüfus hakkında bilgi verilmiştir. *Salnâme-i Vilâyet-i Mamuratülaziz*, 1310, s. 118; Ermeniler, Gregoryen Hristiyan oldukları halde, herhalde 19. yüzyılın ortalarından itibaren başlayan İngiliz, Fransız ve Amerikan misyonerlerinin propagandası sonucu Protestan, Katolik veya Ortodoksluğa geçmeye zorlanmışlardır.

40 998 Numaralı *Muhâsebe-i Vilâyet-i Diyâr-ı Bekr ve 'Arab ve Zü'l-Kadiriyye Defteri (937/1530)* I, s. 186; Mehmet Ali Ünal, XVI. Yüzyılda Harput Sancağı (1518-1566), s. 78, 79, 82-84; *Harput Şeriye Sicili (HŞS)*, nr. 388, s. 75, 118; *HŞS*, 382, s.142/b.1; VGMA., *Hurufat Defteri*, nr. 1094, s. 229.

rivayetler ve coğrafi tespitler köyün ilk olarak burada konuşlandığını göstermektedir. Köylüler de burasının eski köy yerleşimi olduğunu ileri sürmektedir.

Yakın zamanlara kadar, Haraba gölü ilerisinde bulunan yekpare taşlardan kesim yapmak suretiyle zamanın değirmenleri için değirmentaşları çıkarılmıştır. Dolayısıyla bu yerleşim alanı, “Değirmen taşı” adı ile tanınmıştır. Burası rüzgâra açık, ancak yazlık için daha uygun olan bir mevkidir. Aynı mevkiin güneyinden bugünkü Elazığ-Sarıyakup Köyü yolu geçmektedir. Alanın güney bitişiğinde, eski köyün mezarlığı olduğu ileri sürülen ve Mezar-ı Yusuf adı ile bilinen alan bulunmaktadır.

Ayrıca Değirmen taşı ve Haraba Gölü civarında mevcut olan bahçelik ve bağlık alanlarda, yıllar önce temel, çanak ve çömlek kalıntıları ile cenin duruşu ya da dikey şekilde, yakılmış veya yakılmadan küplerin içine konulmuş insan kemiklerine rastlanmıştır.⁴¹ Bunların yanında, Ali Ağa/Kavru tezi mevkiinde, yekpare olmayan ancak etrafı ve kapağı yassı taşlardan oluşturulmuş sandık şeklinde kabirler görülmüştür.⁴² Giriş kısmında izah edildiği gibi, Uluova'nın eski çağlardan beri meskûn ve Urartular zamanında önemli bir iskân bölgesi olduğu hesaba katılır ise, söz konusu ölü gömme ve mezar şekilleri, köyün Değirmen taşı, Haraba Gölü ve Ali Ağa civarının Urartu Devri'nde köy yerleşim birimleri olduğunu kabul etmek gerekecektir. Bu durumda ilk defa Haraba Gölü çevresine yerleşen Saryakuplular, aslında eski Urartu köyünün kalıntıları üzerine yerleşmişlerdir. Çünkü bu şekilde hazırlanan mezarların, ölülerin yakılarak veya yakılmadan, dikey veya cenin konumunda küpler içine konularak gömülmesinin, M. Ö. 9. -7. yüzyıllarda Harput Bölgesi'ne hakim olan Urartular'ın ölü gömme gelenekleri arasında olduğu bilim çevrelerince kesin olarak tespit edilmiş durumdadır.⁴³

Aynı bölgede halen “Haraba Gölü” adı ile bilinen su kaynağına da buradaki kalıntılar veya harabeler dolayısıyla aynı adın verilmiş olması kuvvetle muhtemeldir. “Haraba” veya “harebe” sözcüğü, bilindiği üzere, “harap yerler, şehir, köy veya ev kalıntıları/yıkıntıları, perişan yerler” anlamına gelmektedir. Bu durumda, ilk olarak eski harabelerin bulunduğu bu bölgede köylerini kurup yerleşen Sarı Yakublular, aynı bölgedeki kaynak ve sulama suyuna da harabelerin içinde bulunması dolayısıyla “Haraba Gölü/Haraba Gölü Suyu adını vermişler ve bu ad yüzyıllarca değişmeden bugüne kadar gelebilmiştir.

2.2. Köyün Bugünkü Yerleşim Mevkiine Geçişi ve Camiinin Yapımı

Nüfus ile ilgili kısımda görüleceği üzere, 1600'lü yıllarda çeşitli nedenlerle köy boşalmaya başlamış; 1650-1680 yılları arasında 25-30 kişi ve birkaç haneden ibaret

41 Başkalarından aktaran, aynı köyden Muhammet Mete ve Mustafa Güler.

42 Bilgi, aynı köyde mukim büyüğümüz Sayın Rauf Yıldırım'dan alınmıştır.

43 Geniş bilgi için bkz. Veli Sevin, Ersin Kavaklı, “Van-Karagündüz Erken Demir Çağı Nekropolü Kurtarma Kazıları 1992-1993”, XVI. Kazı Sonuçları Toplantısı I, Ankara 1995, s. 335 (331-350); Nevzat Çevik, *Urartu Kaya Mezarları ve Ölü Gömme Gelenekleri*, Ankara, 2000, s. 18, 39 vd.; Davut Yiğitpaşa, “Urartu Ölü Gömme gelenekleri ve Ölümle İlgili Ritüeller”, *Atatürk Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü Dergisi*, XXV, 8 / 2010 [Ulusal], s. 177-202.

kalmıştır (Bkz. 17. Yüzyılda avarız haneleri ve köy nüfusu). Savaş, geçim darlığı, eşkıyalık, yüksek vergi oranları ve elde edilen ürünlerin maişet için yetersiz kalması, köylülerin yerini terk etmesinde önemli rol oynamıştır. Sarı Yakup Köyü ile birlikte, Ali Ağa/Kavru Tezi mevkiinde, halen temel kalıntıları bulunan, 1518 yılı tahriri sırasında mezra (viran köy), 1523/1530 yılında köy olarak kaydedilmiş olan eski Yukarı Etminik (Etminik-i Ulya) Köyü de muhtemelen aynı nedenlerle, kademeli olarak 1700'lü yıllara doğru terk edilmiştir.⁴⁴

Ancak eski köy yeri terk edilmeye başlamakla beraber, şartlar değişip yeniden köye dönüş düşünceleri oluşunca Sarı Yakup Köyü'nün eski yeri tercih edilmemiş; bugünkü köy yerine yerleşim başlamıştır. Bu sırada köye gelip yeni yerine yerleşenler arasında eski Saryakuplular olduğu gibi, başka bölge veya çevre köylerden gelen/getirilen aileler köy yerinin boş kalmaması için buraya yerleştirilmiştir. Aşağıda 1834 tarihli nüfus sayım tablosundan anlaşılacağı üzere, bu sırada eski Sarı Yakuplular'dan geriye köyün en kalabalık Hacı Hüseyinzadeler ailesi ve belki başka bir iki aile kalmış idi. (Bkz. Tablo 3).

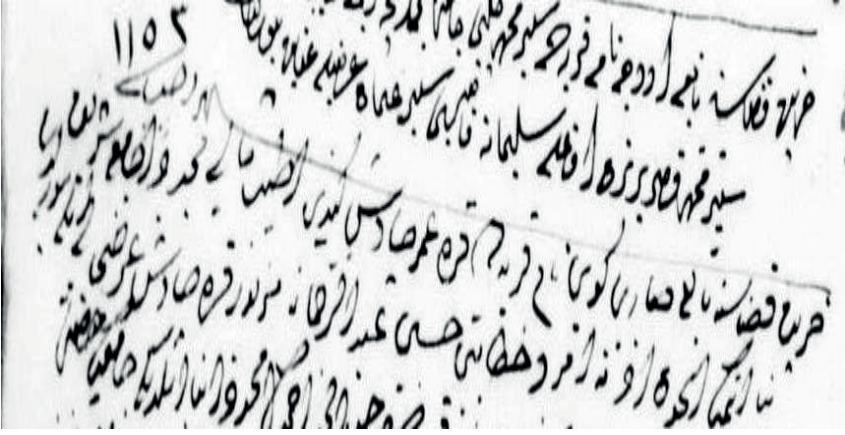
Köyün bugünkü yerinin seçilmesinde, ilk iskân alanının sel baskınlarına açık bir yerde "Çay" denilen sel sularının oluşturduğu sığ derenin kenarında yer alması; Çay dolayısıyla sel sularının olumsuz etkileri, yazın su azlığı, yakacak bulmakta zorlanan köylülerin kışın ısınma ve hava akımı bakımından olumsuz etkisi görülen rüzgâra açık bir alanda yerleşmiş olmaları; şimdiki köy yerinin muhtemelen su imkânı bakımından nispeten iyi, tarım arazisine daha yakın, önü açık ve soğuğa karşı daha korunaklı bir dağın eteğinde bulunması gibi sebeplerin etkili olduğu düşünülebilir.

Sarı Yakup Köyü ile ilgili Receb 1153 (Eylül 1740) tarihli bir cami yapım kaydına bakılırsa, köyün halen bulunduğu alana geçişi, 1730'lu yıllarda başlamıştır.⁴⁵ Yeni bir yerleşim alanının kuruluşu, gelişmesi, genişlemesi ve büyümesi ile burada cami yapılması arasında bir bağlantı vardır. Bir bölgede birkaç hane yapıldıktan sonra, sade bir ibadet mekânına ihtiyaç olacağı muhakkaktır. O alanda yapılaşma belli bir aşamaya gelince, cami gibi daha büyük bir mekânın yapımı söz konusu edilmiştir. Köyün bugünkü yerleşim alanına sonradan geçtiği göz önünde tutulur ise, burada bir cami yapılması fikri de herhalde belli bir yapılaşma gerçekleştikten sonra konuşulmaya başlanmıştır. Yani bu ikinci yerleşim alanında evlerin kalabalıklaşması üzerine bir cami yaptırılması gündeme gelmiştir.

44 Mehmet Ali Ünal, XVI. Yüzyılda Harput Sancağı (1518-1566), s. 79, 95, 97.

45 Receb sene 1153 tarihli buyruldu. VGMA., Hurufat Defteri, nr.1094, s.229.

Belge 1. Köy Camii'nin yapımı ile ilgili izin emri, VGMA., Hurufat Defteri, nr. 1094, s. 229.

Sarı Yakub Köyü ahalisinden Kara Ömer Çavuş, 1740 yılında, kendi parasıyla köye bir cami yaptırmasına izin verilmesi ve Hüseyin Abdurrahman'ın camiye imam hatip olarak atanması için Harput Mahkemesi aracılığı ile paytaht İstanbul'a bir arzihal (dilekçe) yazmıştır. Bu isteğe, 1153 senesi Receb ayı/ Eylül-Ekim 1740 tarihli bir emir ile olumlu cevap verilmiş ve cami yapımına izin çıkmıştır. Herhalde en geç 1741 baharında camiin yapımına başlanmıştır. Bu durumda bugünkü köy camii, büyüklerimden aldığım bilgilere göre, mensubu olduğum aileden Kara Ömer Çavuş tarafından 1741 veya en geç 1742 yılında tamamlanmıştır. Köyün bugünkü yerine yerleşmesi ise, camiin yapım tarihi olan 1742 tarihinden tahminen 5-10 yıl önce olmalıdır. Bu nedenle köyün halen bulunduğu alandaki yerleşim tarihinin, tahmini olarak 1730'lu yıllara rastladığı söylenebilir.⁴⁶ Yaşlılardan naklen aktarılan bir rivayete göre, bugünkü camii 1821 yılında yaptırılmıştır. Bu iddia tamamen doğru olmasa da kısmen doğruluk payı vardır. Çünkü cami, ilk defa 1730'lu yıllarda kerpiçten yapılmıştır. Kerpiçten yapılan bir bina, bazı tespitlere göre en geç yüzyıl sonra yeniden inşa edilmeye ihtiyaç duyar. Bu durumda 1821 yılında yenilenmiş olması mümkündür.

46 Şehr-i Receb sene 1153, Harput Kazası'na tâbî' Sarı Köy (Sarı Yakub) nâm karyede Kara Ömer Çavuş kendi etyâb-ı mâlî [ile] müceddeden câmi'-i şerîf binâ etmek için izn-i emr ve hitabeti Hüseyin Abdurrahman'a mezbûr Kara Çavuş 'arzi ile buyruldu. VGMA., Hurufat Defteri, nr. 1094, s. 229.

1834 yılında tescillenmiş olan nüfus kaydına göre, köy caminin imamı, kırk yaşında Kürklü Palancıoğlu Molla Osman idi. Bu zatın 5 yaşında Mehmed adında bir oğlu vardı.⁴⁷ 1838 yılında köy ahalisinden Hacı Hasan oğlu Osman cami için yeni bir vakıf kurup imam-hatibin maaşı ve giderlerini karşılaması, caminin bu tarihlerde yeniden inşa edilmiş olduğunun bir işareti olabilir.

Adı geçen Osman Ağa tarafından bu sırada caminin imam-hatipliği adına *Vakf-ı Câmî-i Şerîf-i eshâb-ı Hazret-i el-Hâc Hasan oğlu Osmân 'an Karye-i Sarı Ya'kûb 'an kurâ-i kazâ-i medîne-i Harput*, başlığı altında kayıtlara geçmiş bir vakıf kurulmuştur. O devir için hacca gitmek ve hayır için vakıf kurmak oldukça varlıklı olmaya işaret ederdi. Şu halde, vakfın kurucusu Sarı Yakub Köyü'nden Hacı Hasan oğlu Osman, varlıklı bir kimse sayılırdı. Osman Efendi, Cami Vakfı'nı mahkemeye tescil ettirdikten sonra 2 Safer 1255/17Nisan 1839 tarihine kadar *ber vech-i hasbi* hitabet, yani imam-hatiplik görevini kendisi yürütmüştür.⁴⁸ Bu tarihte hatiplik görevini Hacı Hüseyinzade Molla Hüseyin'e devretmiştir. Padişah değişikliği dolayısıyla Hüseyin Halife'nin görev beratı 19 Z. 1255/23 Şubat 1840'ta yenilenmiştir. Kendisinden sonra, belki ölümü dolayısıyla 24 Temmuz 1846'da oğlu Osman'ın oğlu Mehmed Efendi⁴⁹ aynı göreve getirilmiştir. Bu zatın görevi yine padişah değişikliği dolayısıyla 1277/24 Temmuz 1861'de uzatılmıştır.⁵⁰

Resim 2. Mezarlıktan 124 yıllık bir taş. Yâ Ğaffâr, Süleyman, kızı Nazîfe, ruhuna, Fâtîha, 1310 (1892).

Köyün yaklaşık üç yüz yıl önce, 1700'lü yılların ilk yarısında bugünkü yerine taşınmış olduğunun bir başka delili de bugünkü mezarlığın durumudur. Mevcut mezarlık alanı ve eski mezar taşlarında yapılan küçük çaplı bir araştırma neticesinde, mezarlığın yaklaşık yüzer yıllık üç devre geçirmiş olduğu tespit edilmiştir. Mezarlığın ilk devresi (bkz. Resim 1)⁵¹, aşağı çeşmenin su kaynağının çıktığı alt kısma doğrudur ve buradaki mezarlar nerede ise tamamen kaybolmuştur. Orta zaman aralığına ait bazı mezarların izlerine rastlamak mümkündür. Bu kısımda yaklaşık 150 yıl öncesine ait mezar taşları mevcuttur. Son yüzyıla ve yakın zamana ait aile mezarlıkları, eğer bakımsız bırakılmamışlarsa, sağlam olarak bugüne ulaşmışlardır.

47 BA, NFS., nr. 2675, varak. 56b.

48 Bu zat, aşağıda dökümü yapılmış olan 1834 yılı nüfus kaydında 19 nolu hanede mukim o sırada 26 yaşında; hatiplik görevine başladığı sırada 29 yaşında olan Hasan oğlu Osman olmalıdır (Bkz. Tablo 3)..

49 1834 yılı sayımına göre, 2 nolu hanede mukim Hacı Hüseyinzade Molla Hüseyin, bu sırada 60 yaşında idi. Oğlu 39 yaşındaki Osman ise, 7 nolu hanede ikamet etmekte idi. Osman'ın oğlu Mehmed. 1846 yılında 14-15 yaşlarında idi (Bkz. Tablo 3).

50 VGMA., *Defter*, nr. 423, s. 134, belge nr. 178; BA, EV. MH., nr. 147/99.

51 Ricamı kırmayıp köy ile ilgili pek çok fotoğrafı çekip bana gönderen kardeşim Mehmet Baş ve Amcam oğlu Muhammet BAŞ'a teşekkür ediyorum.

topluluğun veya başındaki liderlerinin adı verilmiştir. Hemen ardından, geçici iskân yerleri Tadım Köyü'nü boşaltarak kendi adlarını verdikleri Sarı Yakub Mezrası'na geçerek, bu mezranın Değirmentaşı/Haraba Gölü mevkiinde kendi topluluklarının adını verdikleri köylerini kurmuşlardır.⁵⁴

2.3.2. 17. Yüzyılda Avarız Haneleri ve Köy Nüfusu

17. yüzyılda Anadolu nüfusu önemli miktarda azalmıştır. Nüfusun bu kadar azalmasının muhtelif sebepleri vardır. Celali eşkıyasının saldırıları, yeniçeri ve sipahi zulümleri, ağır vergiler ve geçim sıkıntısı ahalinin yerini yurdunu terk etmesi ve nüfusun azalmasında önemli rol oynamıştır. Polonyalı gezgin Ermeni Simeon'un 1613 yılında geldiği Harput ve çevresi ile ilgili tespitlerine göre, çok zalim kimseler olan yeniçerilerin zulümleri dolayısıyla Harput ve çevresindeki köylerin bir kısım halkı yerlerini terk etmişlerdir.⁵⁵

IV. Murad'ın 1635 ve 1638 tarihli Revan ve Bağdad seferleri dolayısıyla Osmanlı İnan çatışması; 1645-1669 yılları arasında devam eden Girit savaşı ve aynı dönemde 25 yıl denizlerde ve Bosna çevresinde devam eden savaşlar Osmanlı maliyesini iyice zorlamıştır. Bu durum halka yüklenen vergilerin artırılmasına yol açmıştır. Mesela 1655 yılında yapılan tespitlere göre bu sırada özellikle köylerde bulunan nüfusun yarısından fazlası ağır vergiler dolayısıyla yerini yurdunu terk etmiştir. Pek tabii bunun Harput bölgesine de yansması olmuştur.⁵⁶

1056 (1646) ⁵⁷		1063 (1653) ⁵⁸		1077 (1666) ⁵⁹		1080(1669) ⁶⁰		1083 (1672) ⁶¹		1092 (1681) ⁶²	
Hane	Rub'	Hane	Rub'	Hane	Rub'	Hane	Rub'	Hane	Rub'	Hane	Rub'
1		1		1			3		3		1

54 998 Numaralı Muhâsebe-i Vilâyet-i Diyâr-i Bekr ve 'Arab ve Zü'l-Kadiriyye Defteri (937/1530) I, s. 186; Mehmet Ali Ünal, XVI. Yüzyılda Harput Sancağı (1518-1566), s. 78, 79, 82-84.

55 Polonyalı Simeon'un Seyahatnâmesi, Türkçe yayına Hazırlayan. Hrnt D. Andreasyan, Baha Matbaası, İstanbul 1964, s. 89-91

56 Rifat Özdemir, "Avârız ve Gerçek-hâne Sayılarının Demografik Tahminlerde Kullanılması Üzerine Bazı Bilgiler", X. Türk Tarih Kongresi, Ankara: 22-26 Eylül 1986, Kongreye Sunulan Bildiriler, C. IV. TTK. Basimevi, Ankara 1993, s. 1585, 1592, 1593.

57 BA, MAD., nr. 3038, s. 4, 21; Mehmet Ali Ünal, "1646 (1056) Tarihli Harput Kazası Avârız Defteri", Ege Üniversitesi Tarih İncelemeleri Dergisi, c. XII, 1997 İzmir, s. 12, 13, 15. Ayrıca bkz. "1056/1646 Tarihli Avârız Defterine Göre 17. Yüzyıl Ortalarında Harput", Belleten, LI / 199, (Nisan 1987), s. 119-129.

58 HŞS., nr. 324, s. 245/b.1.

59 HŞS., nr. 278, s. 67/b.1.

60 HŞS., nr. 38244-I (Ankara Üniversitesi, İlahiyat Fakültesi, Demirbaş nr.), s. 163/b.1.

61 HŞS., nr. 362, s.138/b.1.

62 HŞS.,38244-VI (Ankara Üniversitesi, İlahiyat Fakültesi, Demirbaş nr.), s. 192/b.2.

17. yüzyılda Harput Sancağı'nın nüfusunun ne olduğu, avarız hanelerinin 15 Haziran 1646 yılında tespiti dolayısıyla öğrenilebilmektedir.⁶³ Sarı Yakub Köyü'nün nüfusu da aynı vesileyle tespit edilebilmektedir. Bu sırada yapılan tespitlere göre, vergi ödemekten aciz kalan bazı köylerin fakir halkı yerini yurdunu terk etmiştir. Buna binaen avâriz hânelerinin ve vergi ödeme miktarların düşürülmesi talep edilmiştir. Talebe göre, daha önce Harput Sancağı'nın 10 gerçek hânesi, normal olarak 1 avâriz hânesi olarak hesap edilmekte idi. Sunulan öneri ile Harput'un nahiyelerinde müslim, gayrimüslim, evli, bekâr ayırımı gözetilmeksizin her 10 kişinin bir avâriz hânesi sayılması istenilmiştir. Ancak bu teklif onaylanmamış; evlilerden (müzevvec) 5 kişinin 1; bekârlardan (mücerred) 10 kişinin 1 avâriz hânesi sayılması kabul görmüştür.⁶⁴

Söz konusu 1646 tarihinde, Sarı Ya'kub Köyü ile Yalnız (Yalnız Toros) Köyü zeâmet ve tımar arazisi olarak kaydedilmişti. Her iki köy arazisinin ¼'ü sulak idi. 3 çift (toprak sahibi 3 hane) 2 mücerred (bekâr), 3 bennâk (arazisi olmayan hane) nüfusa sahip Sarı Ya'kub Köyü 1 avâriz hânesi sayılmıştı. Yani Sarı Yakub Köyü'nde arazisi olan ve olmayan toplam 6 hane bulunmakta idi. Her hanede 5 kişi olduğu kabul edilir ve buna 2 bekâr eklenir ise, 1646 yılı ortalarında köyün tahmini nüfusu 32 kişi idi. Hane bazında nüfus miktarı 7 kişi üzerinden hesaplanır ise bu rakamın 44 kişiye çıkmaktadır. Buna göre, vergi meselesi, geçim zorluğu veya başka nedenlerle 1530 tarihli nüfus tespitinden 116 yıl sonra, 1646 yılı itibarıyla köyün hane sayısı ve toplam nüfusu oldukça azalmış ve 30-40 kişiye gerilemişti. Bunlardan bir kısmı da aslında köyde ikamet etmemekte, yani nerede ise köyde kimse kalmamış durumda idi.⁶⁵

Uluova Nahiyesi'ne bağlı tımar arazisi Sarı Yakub Köyü'nün 1646 yılını takip eden 35 yıllık süreç içerisinde farklı tarihlerde tespit edilen avarız vergisi haneleri tespit edilebilmektedir. Avarız hanesinden hareketle yapılan hesaba göre, köy boşalmaya yüz tutmuş, ancak 1646 yılından 1666 yılına kadar nüfusu değişmemiştir. 1669 ve 1672 yıllarında yapılan kayıtlar sırasında köyün nüfusu tahminen 25 kişiye

63 Avarız, 16. yüzyılın sonlarına kadar devletin daha çok savaşlar dolayısıyla sıkıntı içerisinde olduğu özel durumlarda halktan topladığı nakdî veya aynı bir vergi türüdür. Miktarı ve türü her dönemde değişmiştir. Tanzimat Devri'ne kadar devam etmiştir. 17. Yüzyıldan itibaren her yıl düzenli olarak toplanan bir vergi olmuştur. Miktarı, bölgelere, halkın gelir durumuna ve varlığına göre değişmiştir. Ev, tarla, dükkân gibi gayri menkulü olan ve askerî taifesine mensup olmayan kimseler, avarız vergisi mükellefi sayılmıştır. Çalışamayacak derecede ihtiyar, sakat, a'ma, hasta, olanlar ile yetim, çocuk ve dul kadınlardan avarız alınmamıştır. Avarız hanesinin gerçek hane ile ilgisi yoktur. "Hâne", ev veya bir evde oturan evli çift demektir. Avarız hânesi ise, 3, 5, 7, 10 veya daha çok evin bir araya gelerek birlikte üzerlerine düşen toplam tutarı ödedikleri vergiye ad olarak kullanılmıştır. Mehmet Ali Ünal, "1646 (1056) Tarihli Harput Kazası Avâriz Defteri", s. 9-10; Rifat Özdemir, "Avâriz ve Gerçek-hâne Sayılarının Demografik Tahminlerde Kullanılması Üzerine Bazı Bilgiler", X. Türk Tarih Kongresi, Ankara: 22-26 Eylül 1986, Kongreye Sunulan Bildiriler, c. IV. TTK. Basımevi, Ankara 1993, s. 1583, 1584 (1581-1613).

64 BA, MAD., nr. 3038, s. 4, 21; Mehmet Ali Ünal, "1646 (1056) Tarihli Harput Kazası Avâriz Defteri", . s, 12, 13, 15. Ayrıca bkz. "1056/1646 Tarihli Avâriz Defterine Göre 17. Yüzyıl Ortalarında Harput", s. 119-129.

65 Aynı dönemde Sarı Yakub Köyü zeamet ve tımar arazisi olarak kaydedilmiş olmasına karşın, çevresindeki Ertminik, Dadım (دادیم و تادیم) ve Miyaadun köyleri, Uluabâd Nahiyesi'ne bağlı havass-ı hümayun arazisi olarak yazılmıştı. Yani vergi gelirleri, padişahın has (özel) geliri olarak kaydedilmişti. BA, MAD., nr. 3038, s. 22, 25, 37; Mehmet Ali Ünal, "1646 (1056) Tarihli Harput Kazası Avâriz Defteri", s. 42, 43, 45, 54.

kadar gerilemiştir. Ancak 1681 yılındaki kayıt sırasında yaklaşık 30 kişiye yükselmiştir(Bkz. Tablo 1)⁶⁶.

2.3.3. 19. Yüzyılda Nüfus ve Demografik Durum

19. yüzyıla gelindiğinde, nüfus sayımlarındaki hata payı azalmıştır. Merkezi bölgelerde % 2-5 arası; ulaşımın zor olduğu yerlerde ise, hata payı % 6-12 arasında değişmiştir. Askerlikten ve vergiden kaçış düşüncesi, nüfus sayımından kaçışın önde gelen sebepleri arasına girmiştir. Kadın ve kızların sayı ve yaşlarının tespiti kimi yerlerde onur meselesi haline gelmiş, gerçek sayılarını tespit etmek problem olmuştur.⁶⁷

Vergi tespiti düşünülerek sadece erkek nüfusun sayımı yapıldığı 1834 yılı sayımına göre, Sarı Yakub Köyü'nde 39 hane ve bu hanelerde toplam 99 erkek nüfus mevcuttu. Tahmini olarak bir o kadar kadın nüfusun bulunduğu kabul edilir ise, Sarı Yakub Köyü'nün 1834 yılındaki toplam nüfusu 200 civarında idi. Esasen, hane başına ortalama 5 nüfusun normal kabul edildiği düşünülürse, yine bu rakama yaklaşık bir sayı ortaya çıkmaktadır(Tablo 3). Nüfus olarak gösterilen iki yüz sayısına en az % 2-5 arasında bir rakam daha eklemek mümkündür. Bu şekilde elde edilecek rakamın Sarı Yakub Köyü'nün gerçeğe en yakın yaklaşık nüfusunu göstereceğini söylemek yanlış olmaz.⁶⁸

Tablo 2. Sarı Yakub Köyü'nün 1834 yılında 99 kişiden oluşan erkek nüfusunun yaş dağılımı

Çocuk	Çocuk	Genç	Genç	Orta yaşlı	Yaşlı	İleri yaşlı	Toplam kişi
1-6	7-14	15-30	31-45	46-60	75	80, 85, 90	
28	12	32	11	12	1	3	99

Köyün nüfus kaydında, erkek nüfusun yaş durumu hakkında oldukça net ve açık bilgiler mevcuttur. Buna göre, genç nüfusun ortalaması oldukça yüksektir. Erkekler üzerinden yapılan tespitlere göre, toplam 99 erkek nüfusun yaklaşık% 28'i, yani 28 kişi, 1-6 yaş; 12'si, 7-14 yaş; 32'si, 15-30 yaş; 11'i 31-45 yaş; 16'sı, 46-90 yaş arasındaki orta yaşlı, yaşlı ve ileri yaşta idi. Tespitlere bakılır ise, köyde doğurganlık oranı yüksek idi. 15-30 yaş arasındaki 32 kişilik genç nüfus, toplam nüfusun yaklaşık üçte birini oluşturuyordu. Yine toplam 99 erkek nüfusun 72 kişisi (yaklaşık % 75'i) 1-30 yaşları arasında idi.

66 İncelemeleri sırasında Sarıyakup Köyü'nün 17. yüzyıla ait avarız, nüfus vb. verilerini tespit edip bana ileten arkadaşım Yrd. Doç. Dr. Celalettin Uzun'a teşekkürlerimi sunuyorum.

67 Fahri Maden, "Osmanlı Devleti'nde 1881-1882/1893 Nüfus Sayımı ve Meydana Gelen Hadiseler", *Türkiye'de İskân ve Şehirleşme Tarihi*, Editör. Mehmet Ali Beyhan, İstanbul 2012, s. 110, 116, 117, 118, 125.

68 BA, NFS., nr. 2675, varak. 56b-57ab.

Görüldüğü üzere genç nüfusuna karşılık köyün yaşlı nüfusu, pek az sayıdaydı. Toplam 99 kişilik erkek nüfusun, 31-45 yaş arasındaki erkek sayısı 11'di. 46-50 yaş arası 4; 55 ve 57 yaşlarında 2; 60 yaşında 6; 75 yaşında 1; 80 yaşında 1; 85 yaşında 1 ve 90 yaşında 1 kişi bulunmakta idi. Başka bir ifade ile 46 yaş ve üstündeki erkeklerin toplam sayısı 16 idi. Bunların 8'i, 55-60 yaş; 4 kişisi 75-90 yaşları arasında idi (Bkz. Tablo 2). Buna göre, nüfusun çok büyük bir çoğunluğu, esasen orta yaş sayılan 50 yaşın altında iken ölmekte idi. Bugünkü duruma göre, böyle bir gerçeğin nedenleri elbette merak konusudur. Fakat o devirlerde genç nüfusun çoğunlukta olmasına karşılık, çiftçilikle geçinmenin zorluğu, başka yerde iş bulma konusunda yaşanan imkansızlıklar; savaşlar, bunlardan kaynaklanan yoksulluk, sağlık ve tedavi imkanlarının gelişmemiş olması, yaygın hastalıklara karşı savunmasızlık, bugünkü kadar iyi beslenememe durumunun erken ölümlerin sebeplerinden bazıları olduğu söylenebilir.

Hane nüfuslarına bakılırsa, birkaç ailenin dışında Sarı Yakub Köyü'nde kalabalık aile yoktu. Bugünkü çekirdek aile yaşamı yaygın idi. 39 haneden 29'u 2 ve daha az erkek çocuğa sahipti. 5 hanenin her birinin 3 erkek evladı vardı. Üç haneden her birinin sırasıyla 4, 5 ve 6 erkek çocuğu mevcut idi. 21. ve 38. sıradaki hanelerde, Elif ve Emine adında iki kadın ikamet etmekte idi. Elif ananın oğlu Osman, Balıca Köyü'nde mukim idi. Bununla beraber Hane sayılarından hareketle çekirdek aile hayatının yaygın olduğunu ileri sürmek doğru değildir. Çünkü bu sırada her evli erkek ayrı bir vergi hanesi sayılmakta idi. Gerçekte ise, eski aile yapısında dede-nine, baba-anne ve torunların bir arada yaşadığı ata erkil büyük aile hayatı yaygın idi. Köyün ileri gelenlerinden elde edilen bilgiler de bu görüşü doğrular özelliindedir. Bu sırada, köyün en kalabalık ve belli başlı ailesi, çiftçilikle meşgul olan Hacı Hüseyin-zâdeler idi. Köyün erkek nüfusunun dörtte biri bu ailede idi. Mensubu olduğum bu aileden 7 hanede 26 erkek nüfus barınmakta idi. Bunlar birbirinin kardeşi, kardeş oğulları veya torunlarından ibaretti. 2.4.5.6. hanelerde Hacı Hüseyin-zâdelerden Mollâ Hüseyin, Ahmed, Bekir ve Emin kardeşler ikamet etmekte idiler. Bu hanelerden birinde 6; 3'ünde 4'er erkek bulunmakta idi. Adı geçen Hacı Hüseyin, 1662 yılında Harput Kethüdası Ali Bey ile birlikte Harput Menzihanesi'ni işleten tanınmış bir kişiydi.⁶⁹ Hacı Hüseyin-zâdeler dışında Fettâh-zâde, Türk oğlu, Solak oğlu aileleri nispeten daha az kalabalık ailelerdendi. Bu aileler, muhtemelen sonradan köye yerleşmiş toplulukları temsil etmekte idi.

Köy halkının mesleğine gelince, 39 haneden 23'ü, çiftçilik yani eski adı ile rençberlik ile geçinmekte idi. Köyün bir hanesinde, İmam Palancı oğlu Kürklü Molla Osmân oturmakta idi. "Molla" sözcüğü, terim olarak din alimi demektir. Bu sırada Hasan ve Hüseyin adlı iki kişinin de adlarının başına "Molla" sıfatı eklenmiştir. Yani bunlarında "Molla" oldukları ifade edilmiştir. Kırk yaşında olan köy imamı Molla

69 HŞS., nr. 382, s. 142/b.1. Bu zat ile ilgili olarak ayrıca bkz. 6.2. Sosyal ve Kültürel Hayat ile ilgili kısım.

Osman'ın, Mehmed adında 5 yaşında bir oğlu vardı. Altı nolu hanede meskûn Hacı Hüseyin-zâde Emîn'in oğlu Mehmed Diyarbekir'de idi. 18 nolu hanede sakin Ömer'in oğlu Hüseyin, 25 yaşında idi ve berberlik yapmakta idi. 28 nolu hânedede oturan Solak oğlu İbrâhim'in oğlu Sâdık, Mansûra (Adıyaman)'da yaşamaktaydı. Sayısı 10'u geçen hanenin ise bu sırada ne ile meşgul olduğu kaydedilmemiştir. Bunların, arazisi olmaması veya toprağı az olması dolayısıyla çiftçilik yapamadıkları söylenebilir. Ancak bir kısmının başkaları adına veya yarıcılık yoluyla yine çift çubuk işiyle uğraşmış olmaları ihtimal dahilindedir. O halde hane bazında nüfusun dörtte birinin işsiz olduğu kabul edilmek durumundadır. Bu ise, iş bulmak ve geçim sağlamanın güçlüğü'nün bir işaretidir. Ahalinin bir kısmının başka şehirlerde olması, köy dışında iş kurmuş olmaları da köyden geçim sağlamanın güçlüklerle dolu olduğunun göstergesidir.

Tablo 3. 1834 Tarihinde Sarı Yakub Köyü'nün Hane Sayısına Göre Erkek Nüfusunun Dağılımı.⁷⁰

1. Hâne-i Kürklü Palancı oğlu Mollâ Osmân, sin (yaş) 40, İmâm		oğlu Mehmed, sin	
2. Hâne-i Hacı Hüseyin-zâde ⁷¹ Mollâ Hüseyin		sin 60, Reçber	
oğlu Hasan, sin 7		oğlu İsmâil, sin 6	
ve Halil, sin 5			
3. Hâne-i Fettâh-zâde Osmân, sin 45, Reçber			
ve Yûsuf, sin 50		Yûsuf'un oğlu Fettâh, sin 4	
ve Hasan, sin 2			
4. Hâne-i Hacı Hüseyin-zâde Ahmed, sin 48, Reçber			
oğlu Ali Kaya, sin 11		ve Asaf, sin 5	
ve Ömer, sin 2			
5. Hâne-i Hacı Hüseyin-zâde Bekir, yek çeşm, sin 55, Reçber			
oğlu İbrâhim, sin 27		ve Sâdık, sin 15	
ve Zilfo, sin 7		ve Abdullâh, sin 2	
ve Mahmûd, sin 10			
6. Hâne-i Hacı Hüseyin-zâde Emîn, sin 57, Reçber			
oğlu Mehmed, sin 30, Diyarbekir'de		ve Aloş, sin 19	
ve Süleymân, sin. 10			
7. Hâne-i Mollâ Hüseyin-zâde Osmân, sin 39, Reçber			
oğlu Mehmed, sin 2			
8. Hâne-i Osmân'ın oğlu Ali, sin 60			
9. Hâne-i Halil'in oğlu Ali, sin 48, Reçber		oğlu Hüseyin, sin	
ve Mehmed, sin 4			
10. Hâne-i Halil'in oğlu Sâdık, sin 45		oğlu Mustafâ, sin 19	
11. Hâne-i Havre'nin oğlu Resûl, sin 30		oğlu İbrâhim, sin 3	
ve Hızır, sin 1			
12. Hâne-i Abdullâh'ın oğlu Aboş, sin 40, Reçber			
13. Hâne-i Abdullâh'ın oğlu Ahmed, sin 80		oğlu Süleymân, sin 25	
14. Hâne-i Temûr'un oğlu Halil, sin 32, Reçber		ve Hüseyin, sin	
Halil'in oğlu Hasan, sin 3			
15. Hâne-i Hızır oğlu Mehmed veled-i Osman,		oğulluğu İsmâil veled-i Fazlı, sin 14	
16. Hâne-i Mollâ Hasan'ın oğlu Halil, sin 40,		oğlu Yûsuf, sin 5	
ve Ahmed sin 4		ve Hasan, sin 2	
ve Hüseyin, sin 1		Karındaşı Mustafâ, sin 35	
17. Hâne-i Hacı Mehmed'in oğlu Veli, sin 26,		ve İbrâhim, sin 25	
18. Hâne-i Ömer'in oğlu Berber Hüseyin, sin 25		oğlu Ömer, sin 2	
19. Hâne-i Hasan'ın oğlu Osmân, sin 26, Reçber		oğlu Sâdık, sin 3	
20. Hâne-i Fettâh-zâde Hüseyin veled-i Ömer, sin 28, Reçber			

70 BA, NFS., nr. 2675, varak. 56b-57ab.

71 zâde, oğul anlamındadır, Hacı Hüseyin-zâde, Hacı Hüseyin oğlu, Hacı Hüseyin oğullarından demektir. Bazen de "soyundan" anlamına gelmektedir.

21. Hâne-i Elif Kadın'ın oğlu Osmân'ın, Ballica'da sâkin			
22. Hâne-i Türk oğlu Mehmed, sin 30, Reçber		ve Osmân, sin 25	
23. Hâne-i Türk oğlu Resûl, sin 45, Reçber		oğlu Ali, sin 22	ve Süleymân, sin 19
ve Ömer, sin 15		ve Sâdık, sin 12	ve Ahmed, sin 7
24. Hâne-i Türk oğlu Hüseyin, sin 13			
25. Hâne-i Bâbek oğlu Yûsuf, sin 27			
26. Hâne-i Temûr oğlu Mehmed, sin 38		oğlu Kaya, sin 1	
27. Hâne-i Solak oğlu Sâdık, sin 60, Reçber		oğlu İsmâîl, sin 15	
28. Hâne-i Solak oğlu İbrâhim veled-i Sâdık, sin 25, Mansûra'da		ve Ali, sin 7	
29. Hâne-i Solak oğlu Hüseyin, sin 60, Reçber		oğlu Mustafâ, sin 27	
30. Hâne-i Solak oğlu Hüseyin'in oğlu Mehmed, sin 35, Reçber			
oğlu Zilfo, sin 3		ve Yûsuf, sin 1	
31. Hâne-i Deli Mehmed'in oğlu Ahmed, sin 60		oğlu Ömer, sin 26	
32. Hâne-i Deli Mehmed'in oğlu Aloş, sin 60		oğlu Mehmed, sin 23	
33. Hâne-i Bekir'in oğlu Yûsuf, sin 90, Reçber		oğlu Yûsuf, sin 26	Yûsuf'un oğlu Mehmed,
34. Hâne-i Mustafâ'nın oğlu Katırcı Hâci İbrâhim, sin 60, Reçber			
oğlu Osmân, sin 35	ve Ömer, sin 30	ve Hüseyin, sin 27	Osmân'ın oğlu Hasan, sin
Osmân'ın oğlu Mehmed, 50 günlük		Ömer'in oğlu Mustafâ, sin 2	
35. Hâne-i Hızır oğlu Hasan, sin 25, Reçber		ve İbrâhîm, sin 6	Hasan'ın oğlu Ali, sin 1
36. Hâne-i Hızır oğlu Osmân, sin 75, Reçber		oğlu Ömer, sin 22	
37. Hâne-i Osmân'ın oğlu Kaya Mehmed, sin 85			
38. Hâne-i Emîne Kadın'ın			
39. Hâne-i Hâci Hüseyin oğlu Mollâ Hüseyin'in oğlu Mustafâ, sin 27, Reçber			

19. yüzyılın son çeyreğinden itibaren muhtelif gerekçelerle nüfus sayımları sıklaştırılmıştır. Bu vesileyle 1892 yılında yapılan tespitlere göre Sarı Yakub Köyü, toplam 51 hanelik ve 259 kişilik nüfusa sahip idi.⁷² 1894 yılı Harput yıllığına göre, köyün toplam hane sayısı 52; nüfusu ise, 68'i erkek ve 75'i kadın olmak üzere 143 kişi idi. 1834 ve 1892 yıllarına ait tespitlerde toplam nüfus sayısının yüksekliği göz önünde tutulur ise, ilk defa kadın nüfus sayısının tespit edildiği 1894 yılında nüfus azalmış olmasını kabul etmek veya yorumlamak güçleşmektedir. Buna göre, 1894 yıllığında gösterilen 52 hane sayısı doğru olmakla beraber, toplam nüfusla ilgili olarak 1892 yılında yapılan tespitlerin daha kabul edilebilir olduğu anlaşılmaktadır.⁷³

2.4. Geçim Kaynağı ve Mahsulleri

Osmanlı idaresinde topraklar, bir çiftçi ailesinin işleyebileceği büyüklükte taksim edilmişti. Bir çift öküzün işleyebileceği ziraat arazilerine çift veya çiftlik denirdi. Çift tabir edilen araziler, evli olanların idaresine verilirlerdi. Ancak nüfus artışı sonucu, çiftlikler bölünmekte, haliyle çift tasarruf eden aileler de azalmakta idi. Toprakların paylaşımı, verimli, orta halli ve kıraç oluşlarına göre, sırasıyla veya 60-80, 80-100 veya 100-160 dönüm arasında değişmekte idi. Enine ve boyuna kırk adım, bir dönüm sayılıyordu. Yarım çiftlikten az yerler zemin olarak kaydedilir, dönüm

72 Salnâme-i Vilâyet-i Mamuratülâziz, 1310, s. 201.

73 Salnâme-i Vilâyet-i Mamuratülâziz, 1312, Ek kısım, s. 52.

vergisi (resm-i dönüm) karşılığında topraksız köylünün tasarrufuna yani kullanımına bırakılırdı.

Köylü köy çevresinde bulunan ve verimliliği, sulanabilirliği ve büyüklüğü değişen çiftlikleri ekip biçer, buradan elde ettiği mahsullerin duruma göre ikide bir ile onda birine kadarını öşür adı ile devletin temsilcisi/görevlisi olan sipahiye öderdi. Hayvancılık veya arıcılıkla uğraşır ise vergi türü bunlardan almırdı. Toprağın mülkiyeti devlete, tasarruf yani kullanma hakkı ise, tapu vergisi karşılığında bir tür sürekli kiracılık akdi yada sözleşmesi karşılığında irsi olarak babadan oğula geçen bir şekilde şahıslara aitti. Toprağı işleyenler çift resmi; yarım çiftlikten az toprağı olanlar bennâk resmi gibi vergiler öderdi. Babasının yanında kalan bekârlar, mücerred resmi adlı vergi ödemek durumunda idi. Köylü iskân edildiği köyde oturmak zorunda idi. Toprağını terk etmesi halinde çift-bozan vergisi öderdi ki, bu vergi çok ağırdı.

1516 yılından önce Harput ve çevresinde savaş sebebiyle harap olmuş köyler ve mezralar bu tarihten itibaren yeniden iskân edilmeye ve şenlendirilmeye başlanmıştı. Topraklar köylünün işlemesine bırakılmış, ancak zamanla nüfus artınca, çift tabir edilen araziler bölünmeye, halkın bir kısmı topraksız kalmaya başlamıştı. Yani işlenen arazi herkese yetmez olmuştu. Bu arada, eşkıyalık, kuraklık, mahsulün geçim için yetersiz kalışı ve yüksek vergi oranları halkın köylerini terk etmeye sebep olmaktaydı.⁷⁴

1646 tarihli tespitlere göre köyün dörtte biri sulak idi. Sulak arazi bölgelerinde pamuk, sebze vb. ürünler ekilebilmekteydi. Hayvanlar için arpa; insanların geçimi için buğday, vazgeçilmez ürünler arasında en önemlileri idi. Söz konusu ürünler, geçim kaynağının temel maddeleri idi. Bunların dışında mercimek, nohut, darı ve hayvan yemi olarak gerekli görülen fiğ gibi daha az ekilen ürünler vardı. Köylü ihtiyaç fazlası ürünü satarak veya takas yaparak geçimini sağlamaktaydı. Ancak özellikle savaş, eşkıyalık ve benzeri darlık zamanlarında araziden elde edilen ürünlerle geçim sağlamak imkânsız gibiydi.⁷⁵

Böyle olunca köy ahalisinden bazıları, başka köyde, Harput'ta veya başka şehirlere gitmekteydi. 12 Muharrem 1073 /27 Ağustos 1662 tarihli mahkeme kaydına göre Sarı Yakup Köyü'nden Hüseyin Bey, avarız vergisinden muaf olmak şartıyla birkaç Müslim ve gayrimüslim ile birlikte mamur, mükemmel, yarar atlar ve sürücüler ile hazır ve amade olacak şekilde Harput Menzilhanesi hizmetini yerine getirmek üzere, 1 yıllığına menzilci olarak tayin edilmişlerdi.⁷⁶

74 Mehmet Ali Ünal, XVI. Yüzyılda Harput Sancağı (1518-1566), s. 66, 67, 89-92.

75 BA, MAD., nr. 3038, s. 22; Defterin yayınlanmış hali için bkz. Mehmet Ali Ünal, "1646 (1056) Tarihli Harput Kazası Avârız Defteri", s. S. 45. 1646 Yılında Ertminik arazisinin ¼'ü, Tadm'in ½'si, Miyadun'un bütünü sulu arazi olarak kaydedilmişti. BA, MAD., nr. 3038, s. 22, 25, 37; Mehmet Ali Ünal, "1646 (1056) Tarihli Harput Kazası Avârız Defteri", s. 42, 43, 45, 54.

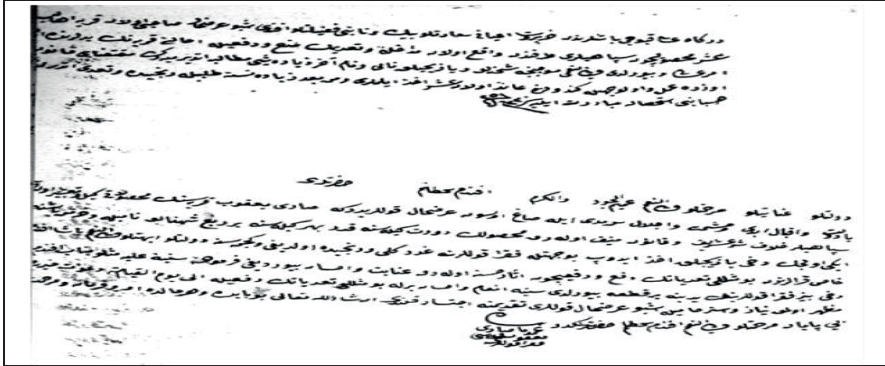
76 HŞS., nr. 382, s. 142/b.1.

2.5. Köyden alınan vergiler

Vergiler, Devletin mali imkanlarını karşıladığı en önemli kaynaklardı. Bir sancaktan sağlanan vergi gelirlerinin büyük çoğunluğu köy ve mezralardan toplanmakta idi.⁷⁷ Kuruluşundan Tanzimat Devri'ne kadar Sarı Yakub Köyü'nün ekinliği, zeamet ve timar arazisi olarak yazılmıştı. Mesela 1530 yılında, köy arazisinden elde edilen mahsullerden 13.300 kilelik vergi toplanmıştı.⁷⁸

Vergilerin önemli bir kısmı, normal vergiler dışında, savaş veya olağanüstü durumlarda, toplanan aynı ve nakdi gelirlerden oluşmakta idi. Belli esaslara bağlı kalınarak vilayet çapında taksim edilmek suretiyle şehir ve köylerden elde edilen bu vergilere avarız adı verilmişti. Bu vergiler, zamanla yıl bazında düzenli olarak toplanır olmuştur. Bu çerçevede, köylülerden arpa, buğday ve saman ile nakdi olarak para alınabiliyordu. Aynı vergiler hayvan yemi veya ordunun geçimi için kullanılırdı.

Bazen avarız vergisi karşılığında, devlet adına çeşitli ilerde çalıştırılmak ve hizmet etmek istenirdi. Nüfus ile ilgili kısımda izah edildiği üzere Sarıyakup Köyü'nden de avarız vergisi alınmaktaydı. 1646 yılında köyün avarız hanesi 3 çift, 3 bennâk ve 2 bekâr üzerinden toplam 1 avarız hanesi sayılmıştı. Takip eden bazı yıllarda bu avarız hanesi 3 rub olarak belirlenmişti.⁷⁹

Belge 2. Sipahilerin şahnelik ve yazıcılık namıyla fazladan vergi aldıklarını bildiren Sarıyakup Köyü ahalisinin 9 Şubat 1836 tarihli şikâyet mektubu ve (üstte) cevap olarak ahalden fazla vergi alınmamasına dair İstanbul'dan Harput Ayanı ve Naibi'ne (Hâkimine) gönderilen 11 Şubat 1836 tarihli ferman. HSS, nr. 218, s. 45, sıra. 74, 75.

77 Mehmet Ali Ünal, XVI. Yüzyılda Harput Sancağı (1518-1566), s. 64.

78 998 Numaralı Muhâsebe-i Vilâyet-i Diyâr-i Bekr ve 'Arab ve Zü'l-Kadiriyye Defteri (937/1530) I, s. 186; Mehmet Ali Ünal, XVI. Yüzyılda Harput Sancağı (1518-1566), s. 78, 79, 82-84.

79 BA, MAD., nr. 3038, s. 22; Defterin yayınlanmış hali için bkz. Mehmet Ali Ünal, "1646 (1056) Tarihli Harput Kazâsı Avâız Defteri", s. S. 45.

Eski Harfli Yazının Bugünkü Latin Harfleriyle Okunuşu

Üstteki yazı: Şikâyet Mektubu Üzerine Cevap Olarak Harput İdarecilerine Gönderilen ferman (emir)

Dergâh-ı Âlî Kapucubaşlarından Harput Ayanı Saadetlü Beğ ve Nâibi Faziletlü Efendi

İşbu arz-ı hal sâhibi olan karye ahâlileri öşür mahsulü için sipâhîleri tarafından vâki olan müdâhale ve teaddînin men' ve def'iyle ahâlî-i karyenin yedlerinde olan emr-i 'âlî ve buyruldı-yı veliyyü'n-ni'amî mucibince şâhnelik ve yazıcılık nâmı ve nâm-ı âher ziyâde şey mutâlebe etdirmeyerek muktezâ-yı kânûn üzere amel ve ol vecihle kendülerine 'âid olan öşrü ahz eylemeleri ve min ba'd ziyâde nesne talebiyle rencide ve taaddî etdirmemek esbâbını istihâle mübâderet eylesesiz. Fî 23 Şevvâl Sene 1251 (11 Şubat 1836).

Alttaki yazı: Sarıyakup Köyü Ahalisinin Sikayet Mektubu

Devletlü, 'Înâyetlü, Merhametlü, Veliyyü'n-Niam Amîmu'l-Cûd ve'l-Kerem, Efendim, Sultânım Hazretleri

Bâ-devlet ve ikbâl-i ebedî ve haşmet ve iclâl-i sermedî ile sağ olsun. Arz-ı hâl-i kullarıdır ki,

Sarı Yakub Karyesi'nin mahsûlâtı keyl ve ta'sîr olunur iken, sipâhîler, hilâf-ı şer-i şerîf ve kanûn-ı münîf olarak mahsûlün dört kilesine kadar beher kilesine bir rub' şâhnelik namıyla ve harman başına iki ölçek dahi yazıcılık ahze idi, bu cihetle fukara kullarına gadre-ı küllî ve rencide olduğu ve geçen sene devletlü übbehetlü veliyyü'n-ni'am Pâşâ Efendimiz'in hass kurâlarından bu misüllü ta'addiyâtın def' ve ref'i için âsâr-ı hasene olarak 'inâyet ve ihsân buyurduğu fermûde-i seniyye-i 'aliyye misüllü Cenâb-ı Efendimiz'in dahi biz fukara kullarının yedine bir kıt'a buyruldı-yı seniyye in'âm ve ihsân birle, bu misüllü te'addiyâtın ref'iyle ilâ yevmi'l-kıyâmetihi da'avât-ı hayriyyeye mazhar olmak niyâz ve istirhâmıyla işbu 'arz-ı hâl-i kulları takdîmine ictisâr kılındı. İnşâ'allâhu Te'âlâ bu bâbda ve her hâlde emr ü fermân u merhamet-i bî pâyân merhametlü veliyyü'n-ni'am efendim Sultânım Hazretlerindedir. Bende 'Umûm Sarı Yakub Karyesi fukara kulları (köylüleri) [21 Şevvâl 1251 (9 Şubat 1836)]

Bir tespite göre, Sultan ıv. Murad, 1635 yılında Revan seferi için ordusuyla yola çıkmış ve Malatya Harput üzerinden Diyarbakır tarafına geçmişti. Harput'a gelince şehrin bütün nahiy ve köylerinden gelen alimler, ağalar ve beylerden oluşan büyük bir halk kitlesi, atlı ve silahlı olarak dört beş saatlik mesafeden padişahı karşılamışlardı. Padişah kalabalık ve ordusu ile birlikte Hoğu'ya kadar gelmiş ve ağaların konaklarında bir hafta misafir olarak dinlenmiş, ordunun noksanlarını ikmal ettirmişti. Sefer dönüşü de Harput'tan geçmiş birçok ileri gelenler ve köy ağaları padişahı karşılamışlar ve Harput'ta ağırlamışlardı.⁸⁰

IV. Murad'ın, Bağdad seferi dönüşünde, Diyarbakır'da iken yazmış olduğu 9 Nisan 1639 tarihli bir fermanında, Harput çevresinde bulunan beş konaklama menziline konaklayacak ordunun ihtiyacı olan 300 vukiyye yağ ve 50 vukiyye balın kaza ve köylerden toplanarak teslimi istenmişti. 8 Mayıs 1639 tarihli fermanında ise, ordu için 600 kile arpa, 110 kile un 25 kile pirinç vs. gıda maddelerinin aynı konaklama merkezlerine teslimi talep edilmişti.⁸¹

21 Aralık 1835 tarihli bir fermana göre, Harput Sancağı, Uluabad Nahiyesi, Sarı Yakub adlı bir mezra ve köyün mahsulünden 7'de bir öşür almıyordu. Bu konuda haksızlıklar yapıldığı görülmekte idi. Vergi toplayan süvariler, haksız vergi almaya yeltenmekte idi. Bu konuda Sadaret (Başvekalet) makamına bir şikayet dilekçesi yazan Sarı Yakub köylüleri, kendilerinden dört kilesine 1/4 kile şahnelik⁸² ve harman başına iki ölçek yazıcılık adı altında vergi alan sipahilerin yaptığı haksızlığın önlenmesini istemişlerdi. İstanbul idare merkezinden, haksızlığın önlenmesi için vilayet ayanı ve kadısına 11 Şubat 1836 tarihli bir ferman-ı ali ile emir verilmişti (Bkz. Belge 2 ve bugünkü harflerle okunuşu).⁸³

1250/1835 ve 1256/1841 yıllarında, Harput Vilayeti'nin avarız vergisi hissesi, toplam üzerinden sırasıyla binde 483 ve 496 idi. Bu hisseden Sarı Yakub Köyü'ne düşen vergi bindesi, binde 3,25 idi. Mesela Harput Menzilhanesi'ne yani şehrin posta konaklama ve irtibat merkezine ait beygirlerin telef olması dolayısıyla, zararın halka taksim edilerek karşılanması uygun görülmüştü.

80 İshak Sunguroğlu, *Harput Yollarında*, c. 1, s. 180, 185.

81 HŞŞ., nr. 38244-II (Ankara Üniversitesi, İlahiyat Fakültesi, Demirbaş nr.), s. 122/b-1, 142/b. 1; Celalettin Uzun, "IV. Murad Dönemi Bağdad Seferleri Sırasında Harput Sancağı'nın Üstlendiği Rol", *Geleceğe Harput Sempozyumu, Elazığ 23-25 Mayıs 2013, Bildiriler*, Elazığ 2013, s. 760, 761.

82 Şahne, inzibat memuru, emniyet memuru demektir. Sipahiler, vergi toplamları karşılığında başka vazifeleri de vardı. Bunun yanında köylerin emniyeti ile de sorumlu idiler. Tabi bunun karşılığında kendilerine maaş olarak ayrılan vergi gelirleri vardı. Anlaşılan o ki, şahnelik ya da yazıcılık adı ile kendilerince yeni bir vergi icat edip fazladan gelir elde etmek istemişlerdir.

83 HŞŞ. nr. 218, s. 44, 45, sıra. 73-75; Ahmet Aksın, *218 numaralı Harput Şerhiyye Sicili H. 1249-1256 (1833-1840)*, Yüksek Lisans Tezi, Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Elazığ 1990, s. 223-25.

İbrahim Paşa komutasındaki Mısır ordusunun başında Nizip'e gelen ve buradaki savaşta yenilen ordunun bir kısmı savaş öncesinde Hafız Paşa'nın komutasına verilerek H. 1254/1838 Ağustosunda Harput ovasında konuşlandırılmıştı.⁸⁴

Hafız Paşa'nın talebi üzerine, köy hissesine düşen binde 3,25'lük paya karşılık gelen 546 guruş, hissesini karşılamak için köylü tarafından toplanmak suretiyle zarar devlet hazinesine ödenmişti. Farklı zamanlarda saman, arpa, buğday ve para karşılığı aynı ve nakdi vergi alınmıştı. Benzer şekilde ordu için Harput kazasından istenilen 251 katırın, binde usulüyle dağıtımı, bu katırların ip, yular, çuval, semer, torba ve sair levazimatının mükemmel ve eksiksiz ve kusursuz olarak genç, kuvvetli, yerli, dinç ve kefeli olarak hazırlanması için 6 Ağustos 1838 tarihli fermanla emir verilmişti. Bu dağıtım dolayısıyla Ertminik 2, Tadım 3, Kuyulu adına 4'er, Yalnız Toros ve Sarı Yakub Köyü adına iki köy birlikte toplam 2 katır alınmış ve idareye teslim edilmişti.⁸⁵ Daha sonra 1845'lerde Harput'ta bulunan Anadolu Ordusu süvari ve topçu alayı hayvanlarının yem ihtiyacı için 6000 kile arpa tevzi ve taksim olunmuş; Tadım'dan 70, Yalnız dan 10, Sarı Yakub'dan 40 kile arpa alınmıştı.⁸⁶

2.6. Sosyal ve Kültürel Hayat İle İlgili Bazı Tespitler

1624 yılında Sarı Yakub adlı köyden Hızır b. Abbas, İlyas b.Sa'dî ve Nur Ali adlı kimseler meclis-i şer' de Sürmeli Ali Subaşı huzurunda Parçekanlı Derviş Yaver nam kimseye kefil olduklarını ifade etmişlerdi.⁸⁷

Sarı Yakup'tan Hüseyin Bey, Harput Şehir Kethüdası Ali Çelebi ve şehir esnafının bir kısmı, şehir ve çevre köylerden Müslüman ve Müslüman olmayan bazı şahıslar ile birlikte 1073 senesinin muharremin 12. Gününden (27 Ağustos 1662),gelecek sene Muharreminin 12.gününe varıncaya kadar Harput Menzilhanesi'ne menzilci olarak atanmışlardı. O yıl menzil ziyade işlediğinden, menzil-i hümayun muattal ve hali kalmaması için 1 yıllığına, beher kuruşu yüz yirmi akçe olmak üzere, 3400adet riyali kuruşu menzil adına masrafları karşılamak üzere *meblağ*ı *mezburi kaza haneleri ve kura hanelerinden sağ haneler üzerine salyane* ile toplayıp teslim etmek şartıyla 12 Muharrem1073 (27 Ağustos 1662) tarihinde adı geçenlere ihale edilmişti.⁸⁸

5 Nisan 1666 tarihli bir ilama göre, Miyomdun köyünden Ali oğlu Hasan adlı şahıs, aynı köyün sakinlerinden Musa oğlu Bali ve kızı Aişe ile Sarı Yakub Köyü'nden Hüseyin oğlu Şaban adlı şahıslardan davacı olarak Bali'nin, kızı Aişe'yi kendisine nikâhladığını ve kendisinin de nişan olarak 20 kuruş verdiğini, ancak Bâli'nin kızı

84 İshak Sunguroğlu, *Harput Yollarında*, c. 1, s. 189.

85 Ahmet Aksın, *218 numaralı Harput Şerhiye Sicili, H. 1249-1256 (1833-1840)*, s. 282, 284, 285, 286, 298-300, 226-328, 354, 356, 367, 389, 390, 391, 410, 411.

86 HŞS., nr. 392, s. 15, Belge 34; İbrahim Yılmazçelik, *392 Numaralı Harput Şerhiye Sicili H. 1260-1264 (M. 1844-1848)*, Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü, Ankara 1987, s. 80, 81.

87 HŞS., nr. 383, s. 22/b.2.

88 HŞS., nr. 382, s. 142/b.1.

Aişe'yi Şaban'a verdiğini iddia etmişti. Kızın babası ise, iddiaları inkar ile kızını Şaban'a nikâhlandığını ifade etmişti. Mahkeme heyeti, Aişe'ye söz hakkı verince, o da babasının kendisini Şaban'a verdiğini, rızasıyla Şabanla evlendiğini, Hasan adlı şahsın her *gâh alât-harbiyesiyle karyede (köyde) yolum üzerine gelüb beni darb idüb almak ister ben mezbûr Hasan'a varmam deyu ibrâ etmeğin mersûmenin rızasıyla merkûm Şabana 'akd olunmağa izn verilüb merkûm Hasan bu vechi mu'ârazadan men' birle Hasan'ın davası reddedilmişti.*⁸⁹

28 Kasım 1666 tarihli bir dava konusuna bakılır ise, Merdisi taifesinden göçer ve evli Kürd Feyyaz b. Mahmud adlı şahıs kayıp olan kırsağını araştırdığında Sarı Yakub köyünden Halil adlı şahsın ahırında bulduğunu ileri sürerek hırsızlık ve gasp iddiasında bulunmuş ve kırsağının Halil'den alınarak kendisine verilmesini talep etmiştir. Halil ise, kırsağın kendisinde bulunmadığını kesin bir dille inkâr ve yemin etmiş idi. İddia sahibinin davasını ispat edecek delilleri ortaya koyamaması ile birlikte davası reddedilmişti.⁹⁰

Sarı Yakûb ahalisinden Mustafa b. Hasan, mülkü olan bağının kenarında yol bitişiğinde bulunan yaklaşık yarım arşınlık yeri kendi mülküne katıp ağaç ekmiş olan İbrâhîm b. İsmâîl'îşikayet etmiş, muhakeme sonucunda İbrahim tembih edilmiş ve bu yoldan gitmemeye razı olmuştur. 5 Za 1283(11 Mart 1867).⁹¹

2.7. Türklerin Amerika Macerası ve Sarı Yakub Köyünden Amerika'ya Gidenler

Osmanlı bölgesinden Amerika'ya göç hareketi,1820'li yıllarda başlamıştır. Ancak kayda değer göçler, 19. yüzyılın son çeyreğinde görülmüş, yirminci yüzyılın başlarında en üst seviyeye ulaşmıştır. Tarihi boyuta sahip bu göçler, bazı görüşlere göre üç dalga halinde gerçekleşmiştir. Yirminci yüzyılın başlarında etkili olan birinci dalgada, Osmanlı Devleti'nin ekonomik çöküntüsünün olumsuz etkilerini çok ciddi seviyede yaşayan eğitim ve gelir düzeyi düşük köylüler, göçün itici gücünü oluşturmuşlardır. Cumhuriyet Devri'nde görülen ikinci dalga 1950'li ve 1960'lı yıllarda başlamış ve dönemin eğitim seviyesi yüksek gençleri yararlanmışlardır. Son göç dalgasında ise, farklı çevrelerden oluşan grupların, 1980'lerde Amerika'ya göçü söz konusu olmuştur.⁹²

Osmanlı Devleti'nin ekonomik olarak çöküntü yaşadığı 19. yüzyıl ortalarında Harput'a gelen Amerikan misyonerleri, bir süre sonra bu bölgedeki Ermeniler'in

89 HŞS., nr. 397, s. 88/b.3.

90 HŞS., nr. 278, s. 50/b.2.

91 HŞS., nr. 381, s. 34; Ahmet Halaçoğlu, 381 Numaralı Harput "Ma'Mûratü'l-'Azîz Şeriyeye Sicili H. 1283-1284 (M. 1866-1868), Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Türk İnkilâp Tarihi Enstitüsü, Ankara 1986, 103, 104.

92 Dursun Şahin, "Edebiyat ve Hakikat Bağlamında "Harput'ta Bir Amerikalı"", *Geçmişten Geleceğe Harput Sempozyumu, Elazığ 23-25 Mayıs 2013, Bildiriler*, Elazığ 2013, s. 998. (993-1008). İbrahim Yılmazçelik, "1840-1850 Yılları Arasında Harput", *Türk Dünyası Araştırmaları Dergisi*, İstanbul 1988, S. 52, s. 133; Ergün Öz Akçora, "Harput'ta XX. Yüzyıl Başlarına Kadar Türkler ile Ermeni Toplumunun Sosyo-Ekonomik Durumu ve Ermeni İsyancıları", *Türk Dünyası Araştırmaları Dergisi*, İstanbul 1989, S. 58, s. 195-203.

Amerika'ya göçüne ön ayak olmuşlardır. Osmanlı Devleti normal şartlarda göç hadisesine karşı çıkmamıştır. Ancak kalabalık gruplar halinde göç edenlerin prestij ve işgücü kaybına yol açmaları ve Osmanlı aleyhine faaliyetlerde bulunmalarına binaen, uygulamadan rahatsızlık duyulmuştur.

Harput ve çevresindeki Müslüman halk da zamanla bu göçe katılmaya teşvik edilmişlerdir. Ermeniler ve Müslümanlar iş bulmak amacıyla Amerika'ya gitmelerine karşın, asıl amacın Müslümanları iş bulmak vaadiyle göç ettirip orada Hristiyanlaştırmak olduğu anlaşılmıştır. Bununla beraber, misyonerlerin istediği olmamış, Amerika'ya gidenler, beklenenin aksine vatanına, kültürüne ve dinine bağlı kalmışlar ve koloniler oluşturmuşlardır. Osmanlı Devleti, servet edinmek isteğiyle giden, ancak genellikle basit işlerde çalıştırılan yoksul köylülerin talip olduğu bu tür göçlere engel olmaya çalışmıştır. Takip eden yıllarda gidenlerin bir kısmı geri dönmüş, bir kısmı da asıllarını unutmamakla beraber oraya yerleşmişlerdir.⁹³

Sarı Yakup Köyü'nden olup erken tarihlerde Amerika'ya gidenler arasında bulunanlardan biri Hasan oğlu Ali idi. İstanbul'dan yapılan 27 Aralık 1904 tarihli bir yazışmada Ali Efendi'nin Ermenilerle birlikte kaçak olarak Amerika'ya gittiği kaydedilmiştir. Böyle şeylerin tekrarının önlenmesi istenmiştir.⁹⁴ Yazışmaya göre Ali Efendi birkaç ay sonra memleketine geri dönmek istemiş, bu defa da kaçak olarak gitmiş olması dolayısıyla yurda girişi problem olmuştur. 3 Ağustos 1905 tarihli bir yazışmada, kaçak olarak çıkıp tekrar geri dönen Ermeniler'in yurda girişine izin verilmemekle beraber; bu şekilde gidip geri dönen, İstanbul Gümrüğü'nde yakalanan, ancak Amerika'nın Nevyork Şehbenderliği'nden aldıkları tabiiyet pasaportuyla Samsun tarafından yurda girmek niyetinde olan Ali Efendi gibi işçi sınıfından Müslümanların kabul edilip edilmeyeceklerinin bildirilmesi istenmiştir. Talep üzerine çıkarılan padişah iradesi ile bu gibilerin durumlarının dikkatle incelenerek kabul edilebileceğine dair Mamuratulaziz Vilayeti ve Zabtiye Nezareti'ne tebliğat yapılmıştır.⁹⁵

Mahmud Dayılardan Kör Ali lakaplı Ali Efendi'nin kardeşi Temur da Amerika'ya gitmiştir. Orada durumu iyileşince para gönderip Kardeşi Boco Hamid vasıtasıyla köyde arazi almaya başlamıştır.⁹⁶ İbrahim Gakko'nun babası Ahmed, Amerika serüvenini yaşayanlardan bir diğeridir. Ancak bu kişi, çok kalmadan geri dönmüştür. Bu yıllarda Amerika'ya gidenlerden ikisi, 1834 yılı kayıtlarında Hacı Hüseyinoğulları olarak bilinen aileden, Ahmet Hamdi ve kardeşi Esed'dir. Esed, kısa bir süre kalmış ve geri dönmüştür. Ahmed Hamdi, köyde Hamid Ağa olarak bilinen zattır. Köye döndükten bir süre sonra 1933 yılında vefat etmiştir. Yüzyılın başında

93 Erdal Açıkse, "Amerika'dan Harput'a Harput'tan Amerika'ya Göç", *Dünü ve Bugünüyle Harput, (Sempozyum: 24-27 Eylül 1998 – Elazığ) I*, Yayına Hazırlayan. Fikret Karaman, Türkiye Diyanet Vakfı Elazığ Şubesi Yayınları, Elazığ 2005, s. 145, 148-153; İbrahim Yılmazçelik, "1840-1850 Yılları Arasında Harput,", s. 133.

94 BA, DH. TMİK. M., nr. 188/53.

95 BA, DH. TMİK. M., nr. 204/9.

96 Bilgi, bu aileye mensup ve aynı köyde mukim Sayın CebraİL Türk'ten alınmıştır.

Hamid Ağa'nın kardeşi Esed dışında, Ali, HasanÇavuş ve İsmail Çavuş adında adında üç kardeşi daha vardı. Kardeşlerden Ali Ağa'nın iki oğlu Emoş Ağa (Ahmed) ve Abdurrahman isimlerini taşımakta idi. 1965 de vefat eden Emoş Ağa, bu makale yazarının büyük babası idi.

Harpüt civarından Amerika'ya gidenlerin bir kısmının yıllar sonra memleketlerine yardım ettiklerine dair bir güzel hatıraya da rastlanmaktadır. Bu tespite göre, daha önce Harput tarafından Amerika'ya gidenler, Elazığ Verem Savaş Derneği'ne gerekli olan röntgen makinasını almak için yardım göndermişlerdir. Ayrıca ihtiyaç halinde memleketlerine yine yardım yapacaklarını bildirmişlerdir. Yardım yapan kişiler arasında Uluova köylerinden Amerika'ya giden pek çok kişinin adı geçmektedir. İkiisi Sarı Yakub Köyü'nden olan bu şahıslardan birincisi, Hurşit oğlu Halit Naci, 30 dolar; ikincisi Rıfat Emi'nin kardeşi İsmail (Hanifi oğlu), 25 dolar yardım yapmışlardır.⁹⁷ 1950'li yıllarda Amerika'ya gitmiş olan bu iki kişiden, Halit Naci, önce Detroit, sonra Boston'da olmak üzere, Amerika'da 55 yıl kalmıştır. Her iki kişi, 1958-1960 yılı civarında köye dönmüşlerdir. Varlıklarını büyük ölçüde arazi olarak harcamışlardır.

2.8. Sarı Yakub Köyü'nden Savaşa Gidip Dönmeyenlerin Hatıraları

Kurtuluş Savaşı sırasında Harput bölgesi pek çok şehit vermiştir. Bunlar arasında Sarı Yakub Köyünden olanlar da vardır. Halen bu kişilerden birkaçının hatıraları anlatılmaktadır. Savaş için asker toplandığı sırada samanlıklara saklananlara, bazılarının gitmek istemediklerine dair rivayetler vardır. Osman Ağa, savaşa gitmiş, ancak bulunduğu yerde ordu dağılınca geri dönmüştür. Bu sebepten dolayı kimileri savaştan kaçmış olduğunu ileri sürmüşlerdir. Ane Gurban ailesinden Hacı Ahmed savaşa gitmiş ve şehit olmuştur. Hanımı, elde kalan bir öküz ve bir eşekle çift sürüp, çocuklarına bakmakla takdir toplamıştır. Erzurum'da toplanan orduya katılıp -Kafkas-Sarıkamış- cephesinde savaşarak şehit oldukları ileri sürülen kişilerden bahsediliyor. Bunlar arasında, büyük dedelerimiz Hacı Hüseyinzadelerden Hasan Çavuş, Sarıkamış hareketına katılmış ve şehit düşmüştür. Hasan Çavuş'un eşi Azime Hanım evlenmemiş, babasının bulunduğu Kuyulu Köyü'ne dönmüştür. Hasan'ın kardeşi İsmail Çavuş'un oğlu Mustafa ise, Çanakkale savaşlarında şehit düşmüştür. Asıl adı Rukiye olan ancak Haççuk adı ile bilinen Mustafa'nın eşi, savaş yıllarında yoksulluk, sahipsizlik korkusu ve korunmak kollanmak düşüncesi ile kayın babasının kardeşi Hamid Ağa ile evlenmiştir. Kendisi, asıl olarak Kinederiç (Gözebaşı) köyündendir. Bu arada savaş, büyük bir yoksulluk oluşturmuş, varını yoğunu satanlar, geçim derdine düşmüştür. Çevre köylerden, ne bulursa Hamid Ağa'ya veya başka varlıklı kimselere getiren ahali, bir miktar buğday, arpa veya un bulabilmenin hesabının yapar olmuşlardır. Rivayete göre Hamid Ağa, imkân dahilinde gelenleri boş göndermemiş,

97 Erdal Açıkse, "Amerika'dan Harput'a Harput'tan Amerika'ya Göç", s. 159.

eski evlerin önünde izleri bulunan kuyu şeklindeki buğday depolarından ihtiyaçlarını karşılamaya çalışmıştır.⁹⁸

1915 yılında Sarıkamış taraflarında savaşa katılan köylülerden biri, Arif Ağa'dır. Bu sırada köylülerden bir kısmı bedel ödeyerek savaşa gitmemişlerdir. Arif Ağa, önce 1911-1912 yıllarında yapılan Balkan savaşlarına katılmıştır. Ardından Erzurum toplanma merkezine geçerek oradan Sarıkamış savaşına katılmıştır. Rivayete göre, Allahuekber dağlarında şehit düşmüştür. Hanımı Hafize Ana, maddi güçlük çekmeye başlayınca, Arif Ağa'nın Germili, Tadım, Hozettek ve Sarıyakup'taki tarlalarından bir kısmını satmaya başlamıştır. O sırada da herkeste para olmaması, olanlarında almakta isteksiz davranmaları dolayısıyla yok pahasına pek çok tarlayı elden çıkarmak zorunda kalmıştır.⁹⁹

Sarıkamış harekâtına katılanlardan bir diğeri, Boco Hamid'in ve Temur'un küçük kardeşleri Kör Ali'dir. Bu sırada seferberlik ilan edilince eli silah tutanların askere alınması ya da malı veya parası olanların maddi yardım etmesi istenmiştir. Boco Hamid, ailenin değerli tarlalarından birini satarak kendisi için askerlik bedelini ödemiştir. Ancak bu nedenle kardeşi Ali ile aralarında tartışma çıkmıştır. Rivayete göre, biri yaşını doldurmamış üç erkek iki kız çocuğu sahibi Ali, kardeşi ile yaşadığı tartışmayı hazmedememiştir. Bir gece, erkenden tarlaya gideceğini söyleyerek eşi Hafize'ye azık hazırlatmış, erkenden hanımıyla helalleşip, çocukları uyandırmadan sevip evden ayrılmış ve cepheye gitmiştir. Kendisinden bir daha haber alınmamıştır. Daha sonra Erzurum ya da Sarıkamış taraflarındaki cepheye şehit olduğu rivayet edilmiştir. Bunların dışında da İstiklal savaşına katılıp, geri dönemeyen köylülerin varlığı ihtimal dahilindedir.

Fettah oğlu Gazi Mehmet Nuri Yardım ise, muhtemelen Kore savaşına katılmış ve madalya sahibi olmuştu. Bu zat, 2000'li yılların başında vefat etmiş, köy mezarlığının mensup olduğu aile mezarlarının bulunduğu kısmına defnedilmiştir.¹⁰⁰

98 Bilgi, kısmen büyüklerimiz aynı köyde mukim Sayın Melahat Yıldırım ve Sayın Mustafa Güler'den alınmıştır.

99 Bilgi, Dayım aynı köyde mukim Sayın Arif Gül'den alınmıştır.

100 Bilgi, aynı köyde mukim Sayın Cebrail Türk'ten alınmıştır.

Tablo 4. 1834 Yılı Nüfus Sayımına Göre Hacı Hüseyinzade (Hüseyinoğulları) Ailesinin Erkek Evladı.¹⁰¹

I. Molla Hüseyin Yaş 60	II. Ahmed (Emoş) Yaş 48	III. Emin Yaş 57	IV. Bekir Yaş 55
I.A. Osman 39 oğlu Mehmed 2	II.A. Ali Kaya (Bilinmiyor) 11	III.A. Mehmed (Bilinmiyor) 30	IV.A. İbrahim (Bilinmiyor) 27
I.B. Mustafa (Bilinmiyor)) 27	II.B. Asaf (Bilinmiyor) 5	III.B. Aloş (Bilinmiyor) 19	IV.B. Sadık 15
I.C. Hasan (Bilinmiyor)) 7	II.C. Ömer (Çavuş) 2	III.C. Süleyman (Bilinmiyor) 10	IV.C. Mahmut (Bilinmiyor) 10
I.D. İsmail (Bilinmiyor)) 6		III.D. oğlu Mehmed (Bilinmiyor) 2	IV.D. Zilfo (Bilinmiyor) 7
I.E. Halil 5			IV.E. Abdullah (Abo) 2

Tablo 5. Sarıyakup Köyü Hacı Hüseyinzade Ailesinden Beş Kişinin 1834 Yılından Sonra 180 Yıllık Soy Ağacı.¹⁰²

IA. Hacı Osman (6)	II.C. Ömer Çavuş (6)	IE. Halil (4)	IV.B. Sadık (2)	IV.E. Abo Paşa (3)
▼	▼	▼	▼	▼
Oğulları	Oğulları	Oğulları	Oğulları	Oğulları
1. Hasan Ağa (2 oğul)	7. İsmail Çavuş (Z. yok)	13. Şih Cemal (1 oğul)	17. Şakir	19. Ahmet
2. Hacı Mehmed (Z. yok)	8. Hurşit (3 oğul)	14. Hüseyin Ağa (3 oğul)	18. Şükrü	20. Teyfik ?
3. Hacı Ahmed (2 oğul)	9. Ali Onbaşı (2 oğul)	15. Tayyib (2 oğul)		21. Zülküf ?
4. Yusuf (4 oğul)	10. Hamid Ağa (3 oğul)	16. Terpoş (3 oğul)		
5. Büyük (3 oğul)	11. Esed (1 oğul)			
6. Hacı İsmail (3 oğul)	12. Hasan Çavuş (3 oğul)			

Üçüncü ve Dördüncü kuşak

1. Hasan Ağa (2)	2. Hacı Mehmed (Z)	3. Hacı Ahmed (2)	4. Yusuf Amca (3)	5. Büyük Amca (3) (Adı Hüseyin olabilir)	6. Hacı İsmail (3)
1.1. İshak Ağa	(Zürriyet yok)	3.1. Hacı Osman	4.1. Derviş (Z)	5.1. Tayyib	6.1. Hacı Ahmet
1.2. Hacı Ali		3.2. Mehmet, Z	4.2. Mahmut	5.2. Mustafa	6.2. Hanifi
			4.3. Arif	5.3. Keyf Hasan	6.3. Mustafa

101 BA, NFS, nr. 2675, varak. 56b-57ab.

102 Soy ağacının Hasan Ağa tarafından hazırlanmış aslı, torunu aynı köyden Sayın Muhammet Mete'de mevcuttur. Listenin ilk sırasında, Hacı Osman, Ömer, Halil ve Bekir adlı dört kişinin Hacı Hüseyin'in oğulları olduğu ileri sürülmüştür. Ancak 1834 yılı kayıtları ile karşılaştırılınca, bu iddianın doğru olmadığı görülmüş ve düzeltilmiştir. Esasen Hacı Hüseyin, 1660'lı yıllarda Harput Kethüdası Ali Bey ile birlikte Harput Menzilhanesi'ni işleten tanınmış bir kişidir (Bkz. HŞS., nr. 382, s. 142/b.1. Bu zat ile ilgili ayrıca bkz. 6.2. Sosyal ve Kültürel Hayat ile ilgili kısım) Ailesi, onun adı ile tanınmış ve neslinden gelenlerin bir kısmına adı verilmiştir. 1834 yılı nüfus sayımı sırasında soyundan gelenler Hacı Hüseyinzade (Hacı Hüseyinoğulları) Ailesi olarak kaydedilmiştir (Bkz. Tablo 3).

Soy ağacı listesinin elimizdeki kopyası, Sayın Raif Yıldırım'dan alınmıştır. Bazı yerlerinde "Z" harfi çocuğu olmayanlar, O. Y. oğulu olmayanlar için işaret olarak kullanılmıştır. Listenin aslı, Osmanlı vergi uygulamasına göre sadece erkek çocuklar esas alınarak düzenlenmiştir. Geçmişten günümüze, kız isimlerinin tümüne ulaşılammış ya da alınammıştır. Bu nedenle bir iki istisna dışında bir kısmının eklenip bir kısmının eklenmemiş olması doğru bulunmamıştır. Esasen bazı yanlışlıkları düzeltmek ve eksikleri tamamlamak dışında tabloya dokunulmamış, aslı bozulmak istenmemiştir. Listenin yakın zamana ait olup eksik kalan kısımları, tarafımızdan veya Annem köyde mukim Sayın Bahriye Baş (Gül), Sayın Melahat Yıldırım, Sayın Mustafa Güler, Sayın Tefik Özer, Sayın Zeki Öcalan, Dayım Sayın Arif Gül, Teyzem Sayın Gülten Halisdemir (Gül) ve başka köylü ya da akrabalarımızdan bilgi alınarak tamamlanmıştır. Halen eksik kalan kısımları elbette vardır. Ancak ön yargı veya kimseyi üzmek niyeti yoktur. Eksikliklerin hoş karşılanmasını diliyor, inceleme safhasında bazı güçlükler görülmesine rağmen, bizlere destek veren, teşvik eden ve emeği geçenlere teşekkür ediyoruz.

Yaşar Baş, Elazığ İli, Sarıyakup Köyü Tarihi

7. İsmail Çavuş (1+3)	8. Hurşit Amca (3)	9. Ali Onbaşı (2+2)	10. Hamid Ağa (3)	11. Esed Amca (1)	12. Hasan Çavuş (3)
7.1. Mustafa	8.1. Halit	9.1. Emoş Ağa	10.1.Hacı Paşa	11.1.Hacı Eşref	12.1. Yusuf
7.1.1.Süleyman	8.2 Hüseyin	9.2.Abdurrahman	10.2. Efraim	11.1.1.Melahat	12.2. Hakkı
7.1.1.1.Nurettin	8.3. Mamo	9.3. Sündüs	10.3.Mehmet	11.1.3. Bingül	12.3. Eyüp
7.1.2,3.Sehar,Cevriye		9.4. Mevlüde			
7.1. 4,5.Hayriye, Hatice					

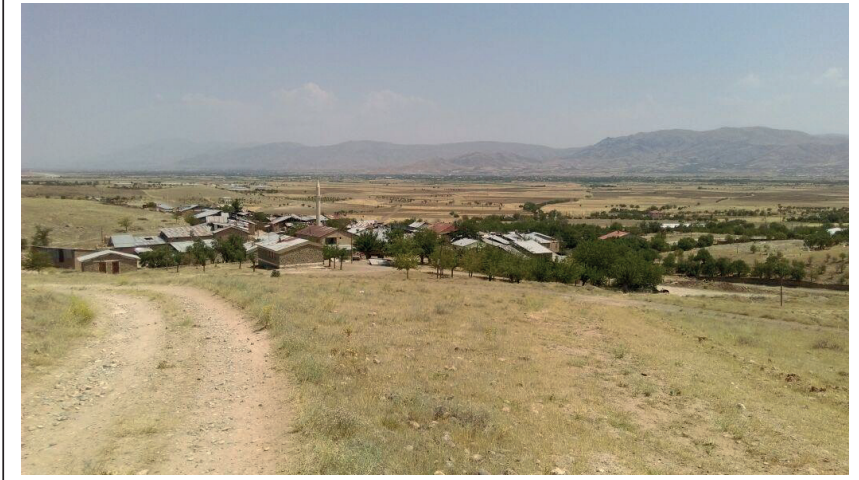
13. Şih Cemal (1)	14. Hüseyin Ağa (3)	15. Tayyib (2)	16. Terpoş (3)	17. Şakir (2)
13.1. Seydi Ahmet(Z)	14.1. İbrahim (Z)	15.1. Seydi Tahir(Z)	16.1. Mehmet Sait (Z)	17.1. Bekir
	14.2. Hasan Çavuş(Z)	15.2. Hacı Ömer	16.2. Şih İsmail	17.2.Şakir
	14.3. Sabri Bey		16.3. Süleyman Çavuş	
18. Şükrü (1)		19. Ahmet Onbaşı(2)		
18.1. Neşet		19.1. İbrahim (Z)		
		19.2. Tevfik		

Dördüncü kuşak ve sonrası

1.1. İshak Ağa (1)			1.2. Hacı Ali (1)	
1.1.1. Hacı Hasan Ağa (4)			1.2.1. Hacı Mustafa (2)	
1.1.1.1. Fuat (1)	1.1.1.3.Mahmut (5)	1.1.1.4. Halil (2)	1.2.1.1. Müslüm (2)	1.2.1.2. Ömer (3)
1.1.1.1.1. İrfan	1.1.1.3.1. Mustafa	1.1.1.4.1. İbrahim	1.2.1.1.1. Musa	1.2.1.2.1.Yakup
1.1.1.2. Ahmet (3)	1.1.1.3.2. Mehmet	1.1.1.4.2. Bünyamin	1.2.1.1.2. İsa	1.2.1.2.2. Ali
1.1.1.2.1. İshak	1.1.1.3.3. Kainat			1.2.1.2.3. Yahya
1.1.1.2.2. Abdullah	1.1.1.3.4. Şadi			
1.1.1.2.3. Yümrü	1.1.1.3.5. Hasan			

3.1. Hacı Osman (6)				
3.1.1.Atilla Ahmet(2)	3.1.3. Cevdet (4)	3.1.4. Hürrem (2)	3.1.5. Fahri (2)	3.1.6. Alaattin(2)
3.1.1.1. Rasim	3.1.3.1. Mustafa	3.1.4.1. Osman	3.1.5.1. Zafer	3.1.6.1. Murat
3.1.1.2. Çetin	3.1.3.2. Mehmet	3.1.4.2. Murat	3.1.5.2. Atilla	3.1.6.2. Enver
3.1.2.Hüseyin (Efendi, 3)	3.1.3.3. İlhami			
3.1.2.1. Ömer	3.1.3.4. Bünyamin			
3.1.2.2-3.Özer,Rıdvan				
4.2. Molla Mahmut (1)	4.2.1. İsmail Çavuş (1)			
4.2.1.1. Veysi (4)	4.2.1.1.1. İsmail (1)	4.2.1.1.2. Zeki (2)	4.2.1.1. 3.Mahmut (2)	4.2.1.1.4. Nurettin (2)
	4.2.1.1.1.Özdilek	4.2.1.2.1. Ünal	4.2.1.3.1. Namık	4.2.1.4.1. Ahmet
		4.2.1.2.2. Seyfettin	4.2.1.3.2. Fatih	4.2.1.4.2. Buğra
4.3. Arif (5)				
4.3.1. Güzel Yusuf,(1)	4.3.3. Ahmet (3)		4.3.4. Zülküf (3)	4.3.5. Muhyittin (1)
4.3.1.1. Remzi (4)	4.3.3.1. Bedri(4)	4.3.3.2. Arif (2)	4.3.4.1. Faruk(2)	4.3.5.1. Talip (2)
4.3.1.1.1.Erdem	4.3.3.1.1. Yüksel	4.3.3.2.1. İbrahim	4.3.4.1.1. Ömer	4.3.5.1.1.?
4.3.1.1.2. İlhami	4.3.3.1.2. Yılmaz	4.3.3.2.2. İsmail	4.3.4.1.2. Öner	4.3.5.1.2. ?
4.3.1.1.3. Yusuf	4.3.3.1.3. Yücel	4.3.3.3. Ömer (2)	4.3.4.1.3. Yavuz	
4.3.1.1.4. Bünyamin	4.3.3.1.4. Ali	4.3.3.3.1.Mehmet	4.3.4.2. Ömer	
4.3.2. Mustafa (1)		4.3.3.3.2.Özer	4.3.4.3. İrfan (1)	
4.3.2.1. Hikmet (2)			4.3.4.3.1.Fatih	
4.3.2.1.1. Sezai →	4.3.2.1.2. Recai		4.3.4.4. Celal (1) ▶	4.3.4.4.1. Önay
5.1. Tayyib (2)	5.3.Keyf Hasan (2)	6.1. Hacı Ahmet (2)	6.2. Hanifi (2)	6.3. Mustafa (2)

5.1.1. Bahri	5.3.1. Dursun (1)	6.1. Mehmet ?	6.2.1. Rüfet (O.Y)	6.3.1.Seydi Ahmet (Z)
5.1.2. Hacı Ömer	5.3.1.1. Ekrem	6.2.Ane Mehmet, 3	6.2.2. İsmail (O.Y)	6.3.2. Akif Hoca (1)
?	5.3.2. İdris (2)	6.2.1. Fethi	O. Y. (Oğlu yok).	6.3.2.1.Abo Bekir
5.2. Mustafa (2)	5.3.2.1. Hasan	6.2.1.1. Ruhi		
5.2.1. Mehmet (O.Y)	5.3.2.2. Mehmet	6.2.2. Metin, (3) →	6.2.3. İbrahim (1)	7.1. Mustafa (1)
5.2.2. Ali (O.Y)		6.2.2.1. Suphi	6.2.3.1. Ahmet	7.1.1.Süleyman
O. Y. (Oğul yok).		6.2.2.2. Tekin		7.1.1.1. Nurettin
		6.2.2.3. Müslüm		
8.1. Halit (1)		8.2.PalaHüseyin(4+1)	9.1. Emoş Ağa (3)	9.2.Abdurrahman (3)
8.1.1. Zilfo (4)		8.2.1. Hurşit (Z)	9.1.1.Rüştü (2)	9.2.1. Hasan (Z)
8.1.1.1. Zühtü (1)	8.1.1.4. Halit	8.2.2. Zekeriya (Z)	9.1.1.1. Yaşar (2)	9.2.2.Hüseyin (Efendi, 5)
8.1.1.1.1. Mustafa	8.1.1.4.1.Umut	8.3.3. Hafize	9.1.1.1.1. Ahmet	9.2.2.1. İsmail
8.1.1.2.Müfit (1)		8.3.4. Bedreddin (3)	9.1.1.1.2. Mustafa	9.2.2.2. Öner
8.1.1.2.1.Hüseyin	8.1.1.5. Selahattin	8.3.4.1. İlhami	9.1.1.2.Mehmet (2)	9.2.2.3. Yılmaz
8.1.1.3. Mehmet (4)	8.1.1.5.1. Alaattin	8.3.4.2. Selami	9.1.1.2.1. Furkan	9.2.2.4. Abdurrahman
8.1.1.3.1. Ümit	8.1.1.5.1.1. Sinan	8.3.4.3. Bünyamin	9.1.1.2.2. Metehan	9.2.2.5. Murat
8.1.1.3.2. Ünal	8.1.1.5.1.2. Mesut	8.3.5. Necmeddin (1)	9.1.2. Celal (2)	9.2.3. Raif (1)
8.1.1.3.3. İsmet	8.1.1.5.1.3. Murat	8.3.5.1. Hüseyin	9.1.2.1. Ayhan	9.2.3.1.Eşref Zafer
8.1.1.3.4. Zülfikar	8.1.1.5.2. Resul	8.3. Mamo (O. Y)	9.1.2.2. Faik	
8.1.1.3.5. ?	8.1.1.5.2.1. Yasin	8.3.1. İsmet (Kız)	9.1.3. Mustafa (3) →	9.1.3.2. Gökhan
			9.1.3.1. Serkan	9.1.3.3. Muhammet
10.1. Hacı Paşa (4)	10.2. Efraim (1)	14.3. Sabri Bey (5)	15.2.Hacı Ömer(2)	16.2.Şih İsmail (3)
10.1.1 Hamdi	10.2.1. Murat	14.3.1. Hüseyin (3)	15.2.1. Eyüp (3)	16.2.1. Cemil (1)
10.1.2.Ahmet (2)	10.3. Mehmet (1)	14.3.1.1.Remzi	15.2.1.1.Mustafa	16.2.1.1. Veysel
10.1.2.1.Ayhan (Hamdi)	10.3.1. İlhami	14.3.1.2 .Rifat	15.2.1.2.Sabit	16.2.1.2. Ramazan
10.1.2.2. Erhan	12.1. Yusuf (1)	14.3.1.2. Mehmet	15.2.1.3.Sırrı	16.2.1.3. Tayfun
10.1.3. Hamid	12.1.1. Erol,Evlathik)	14.3.2. Tahsin (2)	15.2.2. Osman (4)	16.2.2.Seydi Ahmet, 2)
10.1.4. Numan (1)	12.2. Hakkı (1)	14.3.2.1.Rıdvan	15.2.2.1.Cabir	16.2.2.1. Kıvanç
10.1.4.1.Cengiz (Salih)	12.2.1.Ferhat (Evlathik)	14.3.2.2.Yusuf	15.2.2.2.Şinasi	16.2.2.2. Akin
10.1.5. Mustafa (2)	12.3. Eyüp (2)	14.3.3.Abdurrahman,3	15.2.2.3.Nafi	16.2.3. Mehmet (2)
10.1.5.1. Alpay	12.3.1. İlhami	14.3.3.1. İbrahim	15.2.2.4. Recep	16.2.3.1. Erkan
10.1.5.2. Hamid	12.3.1.1. Eyüp	14.3.3.2. Mustafa		16.2.3.2. İsmail
	12.3.2. Hasan	14.3.3.3. Bilal		
		14.3.4. Necmi →	14.3.5. Sıtkı →	14.3.6.Ali Kemal
16.3. Süleyman Çavuş (2)	17.1. Bekir (3)			17.2.Şakir (Ağa, 1)
16.3.1.Said	17.1.1. Nizam	17.1.2. Adnan	17.1.3. Sadık	17.2.1. Abit
16.3.1.1. Kadir	17.1.1.1. Ali	17.1.2.1.Oğuz,	17.1.3.1. Ufuk	17.2.1.1. Şakir
16.3.1.2. Abdülbaki	17.1.1.2. Yavuz	17.1.2.2. Bekir	17.1.4.2. Gökhan	
16.3.1.3. ?	17.1.1. 3. Cihat,	17.1.2.3. Kemal		
16.3.2. Halil	17.1.1.4. Fatih			
16.3.2.1. Yaşar				
18.1. Neşet (1)	19.2. Tevfik (4)			
18.1.1. Fikri	19.2.1. Tahir (Z)	19.2.2. İhsan		19.2.4. Zülküf
18.1.1.1. Uğur	19.2.2. İhsan →	19.2.2.1. Mamoş	19.2.2.2. Mustafa	19.2.4.1. Burhan
18.1.1.2. Ünal	19.2.3. Mustafa (Z)	19.2.2.2. Harun	?	19.2.4.2. Tevfik
18.1.2. Fikret	19.2.4. Zülküf	19.2.2.3. Yunus	19.2.2.3. Abdullah	
18.1.2.1. Fatih Ahmet		19.2.2.4. İhsan	?	

Resim 3. Sarıyakup Köyü'nün kuzeybatıdan görünümü.

III. CUMHURİYET DEVRİNDE SARIYAKUP KÖYÜ

3.1. Nüfus

Cumhuriyet devrindeki nüfus tespitleri, köyün sosyal, ekonomik ve kültürel durumu hakkında ipuçları vermektedir. 1935 ile 2014 yılları arasındaki 17 nüfus sayımı tespitlerine göre, kadın nüfus hemen her devirde erkek nüfustan birkaç kişi az olmuştur. 1935, 1975 ve 1980 yıllarında yapılan nüfus sayımlarında aradaki fark sırasıyla 14, 13, 11 sayısını bulmuştur. 1990 yılı nüfus sayımında erkek sayısı 148 iken, kadın nüfus sayısı 129'da kalmıştır. Bu tarihte aradaki farkın 19'a yükseldiği anlaşılmaktadır. Bu durum, evlilik yoluyla köyden şehre veya diğer köylere gidenlerin, köye gelenlere göre fazla olduğunu göstermektedir. Başka bir ifade ile bu yıllarda anne babalar, kızlarını köyden evlendirmek yerine daha çok şehirden biriyle evlendirmeyi tercih etmiştir. Bu tespit şehirden köye göç yerine köyden şehre göçün tercih edildiğinin göstergelerinden biridir.¹⁰³

103 Genel Nüfus Sayımı, 20 İlkteşrin 1935, Kati ve mufassal neticeler: Elazığ Vilayeti, Türkiye Cumhuriyeti Başbakanlık İstatistik Genel Direktörlüğü, Hüsnü Tabiat Basımevi, İstanbul 1937, s. 8; 22 Ekim 1950 Umumi Nüfus Sayımı, Türkiye Cumhuriyeti Başvekalet İstatistik Umum Müdürlüğü, 30 Mart 1951, s. 158; 1965-2000 yılları nüfus sayımları için bkz. <http://tuikapp.tuik.gov.tr/nufusmenuapp/menu.zul>; Türkiye İstatistik Kurumu Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi (Adnks) Veri Tabanı, <http://rapory.tuik.gov.tr/31-01-2015-19:49:53-818374670144261309867928695.html>

Köydeki refah seviyesinin köyden şehre göç konusuyla yakın ilişkisi vardır. Köyün genel nüfusu üzerinden yapılan değerlendirmeler üzerinden, değişen sosyal ve ekonomik durumlara göre köyün nüfusunun artıp eksildiğini görmek mümkündür. Buna göre, birkaç yıl önce savaştan çıkmış Anadolu'nun bir köyü olarak 1935 yılında genel nüfus toplamı 268 idi.¹⁰⁴ Bir miktar refah ve istikrar devrinin başladığı 1950'li yıllarda nüfusun genel toplamı 313'e yükselmiştir.¹⁰⁵ Bu yükseliş 15 yıl kadar devam etmiş ve 1965 yılında 341 toplamına ulaşmıştır. Ancak bu tarihten sonra başlayan ekonomik problemler köyden yapılan üretimle geçinmenin ortaya koyduğu güçlükler, şehre göçü hızlandırmıştır. Bu nedenle 1965 yılından 1980'li yılların sonuna kadar nüfusta sürekli bir azalma görülmüştür. Keban Barajı sulama projesi kapsamında 1987 yılından itibaren köyün bulunduğu Uluova arazisi sulanmaya başlayınca, şehirden köye göç söz konusu olmaya başlamıştır. Bu sırada köyün resmi nüfusu bir nebze artmaya başlamıştır. Ancak yazlık veya günü birlik olarak köyle bağlantısını arttıranların büyük bir kısmı, o yıllarda ikamet kayıtlarını köye taşımamıştır. Bu durum köyün gerçek nüfusunun tespitine engel olmuştur.

İki bin yılından itibaren yine nüfusta bir azalma söz konusu olmuştur.¹⁰⁶ Arazinin sulanmasının köyle olan bağlantıya ne kadar yardımcı olduğu, 2009 yılından sonra anlaşılmıştır. Bu tarihten itibaren araziye su verilmemesi üzerine 1990 yılında 277 olan toplam nüfus sayısı, 24 yıl sonra üçte bir azalarak 2014 yılı sayımında 185'e düşmüştür. Esasen bu rakam da köyde ikamet edenleri göstermemektedir.¹⁰⁷ Çünkü, köyün asıl merkezinde halen sadece birkaç aile bulunmaktadır. Bunların nüfusu ise, toplam 40 kişi civarındadır. Bu rakam ise, 1600'lü yıllarda köyün boşalmaya başlayıp, ardından köy yerinin değiştirilmesinden sonra, nüfus kaybının ilk defa bu kadar zirveye çıktığı bir dönemi göstermektedir. Bu nüfus azalışında, arazinin sulanmaması dışında, hayat

Tablo 6. Cumhuriyet Devri'nde Nüfus

Yıl	Erkek	Kadın	Topl.
1935	141	127	268
1950	-	-	313
1965	174	167	341
1970	119	116	235
1975	125	112	237
1980	132	121	253
1985	126	117	243
1990	148	129	277
2000	138	129	267
2007	108	107	215
2008	126	122	248
2009	120	115	235
2010	104	102	206
2011	105	102	207
2012	96	96	192
2013	97	94	191
2014	95	90	185

104 22 Ekim 1950 Umumi Nüfus Sayımı, Türkiye Cumhuriyeti Başvekalet İstatistik Umum Müdürlüğü, 30 Mart 1951, s. 158.

105 Genel Nüfus Sayımı, 20 İlkteşrin 1935, Kati ve mufassal neticeler: Elâzığ Vilayeti, Türkiye Cumhuriyeti Başbakanlık İstatistik Genel Direktörlüğü, Hüsnü Tabiat Basımevi, İstanbul 1937, s. 8.

106 1965-2000 yılları nüfus sayımları için bkz. <http://tuikapp.tuik.gov.tr/nufusmenuapp/menu.zul>.

107 2007-2014 yılları nüfus sayımları için bkz. <http://tuikapp.tuik.gov.tr/adnksdagitapp/adnks.zul>. 13.08.2015.

anlayışındaki değişikliklerin temel olduğu pek çok sebeplerin rol oynadığı söylenebilir.

3.2. Sulama İmkânları

Daha önce, köyün önlerinde ekilen küçük çaplı yeşillikler, Mezra Gölü ve Haraba Gölü suları ile sulanırdı. Bu haliyle oldukça kurak bir köy sayılırdı. 1970’li yıllarda Kuyulu ve Tadım köylerinin arazisine sınır veya bu arazilerin içerisinde yer alan, elektrikli motopompla su çıkarılan artezyenler vardı. Bu bölgelerde pamuk ve pancar ekimi yapanlar, bir nebze daha iyi gelire sahip olurlardı. Çıkarılan su havuzlara doldurulur ve sulama yapılırdı. Uygulama, 1987 yılında Keban Barajı sulama projesi kapsamında Uluova köylerinin sulanmaya başlanmasına kadar devam etti.¹⁰⁸ Su dağıtımının başlaması ile hem artezyenler, hem de köyün kadim su kaynakları değerini yitirdi. Bu arada çevreden açılan artezyen kuyuları ile evlere su temin eden şebekeler yapıldı. Aynı dönemde atık suların ve tuvalet giderlerinin uzaklaştırılması için atık su şebekesi oluşturuldu.

Elazığ Uluova Eyübağları Pompaj Sulama Projesi kapsamında, il merkezine bağlı 32 köyün 95 bin dekarlık arazisi, 2009 yılı sonuna kadar sulanmaya devam edildi. Yaklaşık yirmi yıl devam eden süreçte, köyümüz şenlendi. Şehirden köye dönüş başladı. Refah seviyesi yükseldi. Şehirden geçinen köyler yerine, şehre sebzeçilik, meyvecilik bakımından katkıda bulunan, süt satan, tarım ürünleri rekoltesi yükselen, ihtiyacından fazlasını üretip şehre satan köyler oluştu.

Ancak bu refah ve gelişmişlik seviyesi devam etmedi. Sulama giderlerinden kaynaklanan elektrik borcu ileri sürülerek 2009 yılından itibaren ovadaki köylere su verilmesi durduruldu. Böylece köye doğru başlayan göç geriye dönmeye başladı. Tarım, meyve ve süt hayvancılığı ile farklı alanlarda gelir kaynaklarına sahip halk, bu imkândan yoksun kaldı. Mevcut tarım arazileri sulamadan önceki durumundan daha kıymetsiz ve verimsiz bir hale geldi. Köylü yeniden ürettiği ile geçinemez oldu.

Haraba Gölü suyu, Mezra Gölü suyu ve Göze’nin suyu, köyün altında ve üstünde bulunan çeşmelerin kaynak suları, ilgisiz ve bakımsız kalmaları, artezyen suyunun çıkarılmaya başlanması ve bahçe evlerinde kuyular açılması dolayısıyla kuruyup kaybolmaya yüz tuttular. Bir kısmı, tamamen kullanılamaz hale geldi veya ortadan kalkmış oldu. Böylece, köyün özellikle esas merkezi boşalmaya, bağ ve bahçeleri kurumaya, sebze alanları, arazisi çoraklaşmaya başladı ve mağduriyet en üst seviyelere çıktı.¹⁰⁹ Bir dönem hızla şehre benzeşen köyün sadece su şebekesi, atık su kanalizasyonu,¹¹⁰ tesviye edilen ve kum serilen sokakları kaldı.

108 <http://www2.dsi.gov.tr/bolge/dsi9/elazig.htm>. Erişim tarihi. 30.07.2016.

109 <http://www.finalhaber.com/detayhaber.asp?id=417>. Erişim tarihi. 30.07.2016.

110 <http://www.yerelnet.org.tr/koyler/koy.php?koyid=244025>. Erişim tarihi. 30.07.2016.

2013 yılında başlatılan arazi toplulaştırma faaliyetleri ve yeniden sulama çalışmaları yeni ümitlere yol açtı. Buna göre köy arazisi, imkânlar dahilinde ve kişisel tapular bazında birleştirilip tesviye edilecek¹¹¹ ve Elâzığ Uluova Sulaması Rehabilitasyon ve Yenileme Projesiyle sulama alanına 35 km. uzaklıkta inşa edilen Beyhan 1 Barajı'ndan veya daha önce su dağıtımı yapılan Eyüpbağları su dağıtım istasyonu vasıtasıyla daha tasarruflu bir şekilde yeniden sulanacaktır. Biraz ağırdan alınsa da halen arazi toplulaştırma ile ilgili ıslah projesi devam etmektedir. Uygulamanın tamamlanması halinde köye doğru yeniden göç başlayacağı ve refah seviyesinin yükseleceği düşünülmektedir.¹¹²

3.3. Tarım ve Hayvancılık

Cumhuriyetin başlarında tarım ve hayvancılık dışında başka bir geçim kaynağı olmayan ahalinin durumu, halen değişmiş değildir. Savaş yıllarında yoksulluk çeken halk, geçim güçlüğü yaşamakta iken, tahsildarlar vasıtasıyla zorunlu olarak ürünlerden vergi alınmaya devam edilmesi ahaliyi daha güç durumda bırakmakta idi. Osmanlı Devri'nde olduğu gibi, tahsildarlar harman yerlerine gelir, burada gölgelik bir alana yatak veya sergilerini yayıp beklerdi. Harmanlarda ürün miktarını ölçerler, devlete ödenecek vergi miktarını tespit ederlerdi. 1950'li yıllara kadar devam ettiği ifade edilen bu uygulamada ürün üzerinden aynı vergi alınırdı. Bazen bedeni vergi de söz konusu olurdu.

Önceleri, her evde birkaç koyun veya 1-3 inek bulunur, köylü süt, yumurta, sebze ve tahıl ürünleri ile bunlardan üretilebilecek yiyecek maddeleri bakımından mümkün olduğu kadar şehre muhtaç olmadan yaşamaya çalışır ve bunlar için pek para harcamak istemezdi. Arpa ve buğday, bugün olduğu gibi temel tarım ürünleri arasında idi. Yaklaşık 30 yıl öncesine kadar mercimek, nohut veya hayvanlar için fiğ, yonca ve benzeri ürünlerin ekimine de rastlanırdı.

Resim. 4. Köy ilkokulu ve önündeki Çeşmesi.

111 <http://www.elazigyatirim.gov.tr/files/02015-04-09-21-51-32-000000.pdf>, Erişim tarihi. 30.07.2016

112 www.elazigozelidaresi.gov.tr/images/editorimages/image/ekim2015karar.doc, Erişim tarihi. 30.07.2016

1970’li yıllarda Kuyulu ve Tadım arazisinin sınırlarında artezyenler dolayısıyla sınırlı bir arazide Pamuk ve şeker pancarı ekimi yapılırdı. Daha sınırlı olmak üzere karpuz ve kavun tarlaları bulunurdu. Bu bölgedeki buğday ve arpa mahsulü sulama dolayısıyla verimli olurdu. 1987 yılında köyün arazisi sulanınca, pamuk ve şeker pancarı köye daha yakın tarlalarda ekilmeye başlandı. Uzak araziler, daha çok arpa ve buğday ekimi için kullanılır oldu. Sulu tarım dolayısıyla verimi yükselen arpa, buğday ve samanın ihtiyaç fazlası satılmaya başlandı. Elde edilen gelir, köylü için hatırı sayılır bir maddi kaynak aracı idi.

Arazinin 1987 yılında sulanmasına başlanıncaya kadar, su darlığı dolayısıyla meyvecilik yok denecek seviyede idi. Meyvecilik, yaygın olan bağların ve genellikle ev için yetiştirilen sebzeliklerin yanında çok su istemeyen birkaç ağaç ıslah edilmemiş kayısı, yabani kayısı, dut, ceviz ve bademden ibaret idi. Halk meyve ihtiyacını Elazığ’dan karşıları. Hediye olarak şehirdeki akrabaya gönderilen, süt veya sebze, bazen meyve ile karşılığını bulur geri dönerdi.

Ancak 1987 yılından itibaren özellikle köye yakın bağlık ve bahçelik alanlarda artış görülmeye başlandı. Bazı tarım arazileri ağaçlandırılıp

meyve bahçeleri haline getirildi. Bunların içine bir kısmında sürekli kalınan, kısmen yazlık özelliğinde olan bahçe evleri yapıldı. Ayrıca aynı yerlerde içme suyu veya acil durumlarda sulama için kullanmak üzere artezyen suları çıkarılmaya başlandı. Ağaçlandırılan alanlarda halkın kendi ihtiyacını aşan meyve üretimi başladı. Üretimi

Yıl	Eğitim Durumu Adı	Nüfus
2008	Okur Yazar Değil	42
	Okur Yazar Fakat Bir Okul Bitirmedi	63
	İlkokul Mezunu	59
	İlköğretim Mezunu	25
	Lise Veya Dengi Mezunu	16
2009	Okur Yazar Değil	37
	Okur Yazar Fakat Bir Okul Bitirmedi	51
	İlkokul Mezunu	59
	İlköğretim Mezunu	32
	Lise Veya Dengi Mezunu	15
2010	Okur Yazar Değil	31
	Okur Yazar Fakat Bir Okul Bitirmedi	48
	İlkokul Mezunu	48
	İlköğretim Mezunu	22
2011	Okur Yazar Fakat Bir Okul Bitirmedi	41
	İlkokul Mezunu	64
	İlköğretim Mezunu	36
2012	Okur Yazar Fakat Bir Okul Bitirmedi	37
	İlkokul Mezunu	62
	İlköğretim Mezunu	35
2013	Okur Yazar Fakat Bir Okul Bitirmedi	31
	İlkokul Mezunu	57
	İlköğretim Mezunu	44

ve satışı en çok yapılan ürünler, yazlık ve kışlık elma, kayısı, üzüm, kavun ve karpuz idi. Bir dönem karpuz ve elma, köylü için önemli bir gelir kaynağı olmuştur. Şeftali, kiraz, vişne, ceviz, armut, dut ve erik türleri de yetiştirilen meyve çeşitleri arasında idi.

3.4. Eğitim

Köyümüzün batı tarafında 1 km. mesafede bulunan Tadım Köyü ilkokulu 1943 yılında inşa edilmiştir. Sarıyakup Köyü öğrencileri, birkaç yıl kadar burada eğitim görmüştür.¹¹³ Tespit edilemeyen bir tarihten itibaren Sarıyakup Köyü Camii'nin iç avlusunda, ibadet mekânına geçmeden önce solda girişi bulunan bir odada ilköğretim eğitimi verilmeye başlanmıştır. 1950'li yılların başında hizmet vermekte olduğu bilinen bu kısım; bazen aynı odanın arkasında bulunan imam evinin bir bölümü, ilk öğretim, Kuran ya da dini bilgilerin öğretimi için kullanılmıştır.

1966 yılında bugünkü İlköğretim Okulu hizmet vermeye başlamıştır. 28 Şubat sürecinde 18 Ağustos 1997 tarihinde alınan kararla taşınmalı ve sekiz yıllık kesintisiz eğitim süreci başlamış, bu tarihten itibaren köydeki eğitime ara verilmiştir. Bir ara bu projeden vazgeçilmiş ve yeniden eğitime başlanmıştır. Ancak birkaç yıl sonra bu defa öğrenci azlığı nedeniyle eğitimi sonlandırmak durumunda kalmıştır. Halen taş binalardan oluşan tek derslikli ilkokul ile lojmanı, bahçesi ve sair müstemilatı atıl ve bakımsız bir şekilde tutulmaktadır. Resimde görüldüğü gibi bitişğinde ve ilkokul binası ile aynı yıl içinde yaptırılmış olan köy çeşmesi mevcuttur. Çeşmenin alınlığındaki kitabesinin yazısı kısmen silinmiştir (Bkz. Resim 4).

Kitabesi dört satırdır ve şu şekildedir:

Y.S. E., Isıtma Suyu

F. Mete Çeşmesi, 15.11.1966

Köyde eğitim kurumunun olmaması, eğitim görmekte olan gençlerin genellikle şehir nüfusuna kayıtlı olması dolayısıyla genellikle yüksek seviyede eğitim almamış olanlar köyde kalmışlardır. Fakat elde edilen döneme ait verilere bakılır ise, 2008-2010 yılları arasında halen okur yazar olmayanlar önemli bir sayıda idi. Ancak 2011 yılından itibaren okuryazar olmayanların kaydına rastlanmıyor. Muhtemelen okuryazar oranlarını yüksek tutmak için, bu sayılar okur yazar olanlar veya eğitim görenlerin sayıları arasında paylaştırılıp dağıtılmış olmalıdır. Bu arada okuryazar olduğu halde bir okul bitirmemiş olanların sayılarının yüksekliği de dikkat çeken başka bir durumdur.¹¹⁴

113 http://www.turkcebilgi.com/tad%C4%B1m_e%C3%A2z%C4%B1%C4%9F. Erişim Tarihi. 30.07.2016; Ergün Öz Akçora, " Harput'ta XX. Yüzyıl Başlarına Kadar Türkler ile Ermeni Toplumunun Sosyo- Ekonomik Durumu ve Ermeni İsyancıları", s. 197-198.

114 bilgi@tuik.gov.tr verileri.

3.5. Ulaşım

Önceleri, Yalnız Köyü üzerinden ya da Yalnız Köyü ile Miyadun Köyü arasında Killik denilen mevkiden geçip dağın üzerinden kestirme olarak Elazığ'a, oradan eski vilayet merkezi Harput'a yaya ya da hayvanlarla gidildiği bilinmektedir. Pek tabii bu dağ yolundan arabalarla ulaşım imkanı olmamıştır. Ancak bugünkü Elazığ-Diyarbakır yolu faaliyete geçince, buradan bağlantı yapılarak patika veya stabilize de olsa köye doğru 6 km'lik daha düzgün bir toprak yol açılmış, ulaşım şartları iyileştirilmiştir. Aynı yol, 1964 yılında büyük babam Muhtar Emoş Ağa zamanında, köylüler ve devlet desteği ile greyderlerle tesviye edilmiş, kum dökülerek araba kullanımına uygun hale getirilmiştir.

Resim 5. Köye Kuzeybatıdan giriş ve önde yazarın gençliğinde ailesi ile yaşadığı bina.

Köy yolunun biraz daha genişletilerek asfaltlanması ise, 1988 veya 1989 yılında Muhtar Alaattin zamanında gerçekleşmiştir. Bu tarihlerden itibaren, komşu belde, Akçakiraz Belediyesi otobüsleri, özellikle yaz aylarında Kumluk Bağları mevkiine kadar gelmektedir. Köyün esas toplu ulaşımı ise, Etminek (Altınçevre)'ten gelip Sarıyakup Köyü'nden geçerek, Tadım, Malatacık ve daha ötede bulunan Ballica köylerine ulaşan minibüs veya otobüslerle sağlanmaktadır. Azda olsa, Tadım, Yalnız ve Miyadun köyleri üzerinden şehre ulaşım sağlayan ikinci yola Yalnız köyü vasıtasıyla bağlanarak ulaşım yapılabilmektedir.

3.6. Sağlık, Kültür ve Sosyal Hayat

Eskiden kışları, sırasıyla ve belli aralıklarla evlerde toplanılır hoş beş edilirdi. Bu arada çay ve meyve ikramı yapılırdı. Uzak şehirlere gitmiş birilerinin gelmesi, o evde toplanılmasına vesile olunurdu. Yaklaşık kırk elli yıl öncesine kadar, Köyde bulunan ahır sekileri, yakacak tasarrufu bakımından, önemli bir vesileydi. Ahır sekisi olan bazı aileler, kışın buralarda oturur, buralarda yatar kalkardı. Misafirini de burada ağırlardı.

Daha sonraları, bu mekânlar azalmış ve kışın köylülerin toplanma mekânı olmuştu. En son Hacı Aliler olarak bilinen ailenin ahır sekisi kullanılır olmuştu. Burada dini hikayeler ve Hz. Ali'nin cenkleri okunur, dini ahlakî bilgiler verilerdi. Şakalaşmalar, güncel konular, köy işleri de burada konuşulan konular arasında idi. Yazın bu türden buluşmaların yeri, caminin önü, köyün altındaki dutların ve köy

evinin bulunduğu alanlardı. Dutluk alan özellikle bahar ve yaz aylarında ahalinin buluşup, konuştuğu, zaman geçirdiği bir sosyal alan özelliğine sahipti. Bu alan halen aynı işlevini devam ettirmektedir.

Eski geleneklerden biri de basit dokumacılık işleriydi. 1950’li yıllara kadar görülen “Çıkırık”, adlı ahşap dokuma tezgahlarında şal, örtü, kilim vb. basit dokumalar üretilirdi. Bunların hammaddesi koyunlardan elde edilip yıkandıktan sonra eğirilip ip haline getirilen yünlerdi. Yün iplikler, elde yün kazak ve çorap örülmesi için de kullanılırdı. Bu işler, kış günlerinin sabırla geçirildiği bir uğraş alanı idi.

Önceleri baharın ve özellikle yazın gelişi, köylünün ailesi ve çocukları ile birlikte sonu gelmeyen zorlu işlerle çarpışması anlamına geliyordu. Önce bağ, bahçe, ekim işleri, bağ ve ağaç budaması yapılırdı. Su arkları ve göletlerinin temizlenmesi, muhtarın öncülüğünde imece usulüyle olurdu. Yapılacak işe gelmeyen belli bir yaptırıma uğrayabilirdi. Güz vakti, harman işleri, bulgur kaynatma, döğme, pestil, pekmez, pilit, önce kirece batırılıp sertleştirilmiş sonra pekmeze bulanmış kabak tatlısı, tandır ekmeği, mercimek unundan yapılan acılı ekmek, top ekmek ve dut unu yapımı gibi zahmetli işlerin yapıldığı dönemlerdendi. Tabii bu tatların bir kısmı unutulmuş oldu. Kışlık un, bulgur, döğme, ekmek ve peynir hazırlanması, güz vaktinin en önemli işleri arasında idi. Yaklaşık 25-30 yıldan beri, artık bu tür hazırlıklar bırakılıp, hazır ürünler tercih edilmeye başlandı.

1987 yılını müteakiben, köy evi ve dutların altındaki alan başka bir gelişmeye şahitlik etmeye başladı. Bu sırada sulu tarımın başlaması dolayısıyla özellikle kavun, karpuz ve kayış ticareti başlamıştı. Köye gelen tüccar burada iner, tarlada ürününü gösterip satmak isteyen mal sahipleri ile görüşür, eller pazarlığa durur ve satış yapılırdı. Bazen yapılan satışların karşılığı alınmaz, tüccarın kaybolup gittiği olurdu. Bu yıllarda, ticarete konu olan önemli iki ürün de şeker pancarı ve pamuktu. Pancarın çıkarılıp fabrikaya teslimi, pamuk toplanması ve harman işleri, köylünün tabiri ile “gâvur işi” idi. Pancar, pamuk, ekin ve harman zamanları çetin işlerin altından kalkılması gereken dönemlerdi. Ancak buğday ve arpa hasadını tane ve samanı karışık hale getiren “Patos” adlı aracın kullanılmaya başlaması işleri çok kolaylaştırmıştı. Çok geçmeden, bu araçların elemeli patos denilen, tane ve samanı ayıran türleri de çıktı ki, o devir için bu gelişme köylünün işlerini süratle tamamlamasını sağlamıştı. Böylece harman işleri çok uzun sürmeden halledilmeye başlanmıştı. Fakat tarımla ilgili gelişmeler pek tabii bu kadarla kalmadı. Biçerdöverli tarımın başlaması ise, köylü için bir devrim, uzay çağını yaşaması gibi bir gelişme idi. Ancak bu gelişme saman temininde ortaya çıkan problemler dolayısıyla sınırlı sayıda yapılan hayvancılığa zarar verdi. Aynı dönemde daha gelirlisi bir yöntem olarak yonca üretimi ve süt inekçiliği önemsenmeye başlandı. Süt üretimi yapanlar, her gün süt fabrikası tarafından gönderilen süt kamyonunda görevli alıcılara satış yapar, toplam tutarlar aylık olarak ödenirdi.

Otuz kırk yıl öncesine kadar cami imamlığı, kır bekçiliği ve çobanlık gibi işler yıllık kiralama karşılığı harman zamanında verilen buğday ile karşılanırdı. Kır bekçiliği yazlık bir iş idi ve köyden maddi durumu iyi olmayan birine verilirdi. İmamlar, cami bitişiğinde kendilerine tahsis edilen imam evinde ikamet ederdi. Bu yapının alt katı ise, genellikle, köye geçici olarak gelen çobanların ailesine ayrılırdı. Birkaç yıl öncesine kadar, caminin bitişiğindeki ikinci kat imamlar tarafından kullanılmaya devam edilir iken, Muhtar Nurettin Erol zamanında köyün şehir tarafı girişinde betonarme ve tek katlı bir lojman yaptırılıp imamın ikametine tahsis edildi.

Muhtar Alaattin Atilla zamanında yaptırılan köy evi, ilk zamanlarda akşamları veya gündüz olarak köylülerin toplandığı, yabancı misafirlerin ağırlandığı bir merkez ve muhtarlık olarak kullanılmıştı. Halen burada 15 günde bir şehir merkezinden gelen doktorlar tarafından sağlık taraması ve hasta muayenesi yapılmakta, köyün bazı işleri buradan yürütülmektedir. Bu vesileyle yazılan reçetelerle şehirden ilaçlar alınabilmektedir. Ne var ki, köyün susuzluğa mahkum olması, yaz aylarında başka şehirlerden gelenlerin önemli ölçüde azalmasına yol açmıştır. Yaşlılardan ve birkaç aileden ibaret bir köy görünümünü kazanmıştır. Yaşlılardan vefat edenlerin evi kapanmaya başlamıştır. Bu haliyle köyün yeri terk edilerek bahçelere veya şehre doğru yerleşimin hızlanmasına yol açılmıştır.

IV. SONUÇ

Küçük bir yerleşim birimi olarak Sarıyakup Köyü'nün tarihi serüveninin incelenmesi, önemli devirler ve geçiş dönemlerinde köy yerleşim birimlerinin verdiği tepkiler ve yaşadığı değişimlerin ortaya konulması bakımından yararlı olmuştur. Osmanlı-Cumhuriyet devirleri arasında, köylerin pek çok yanı ile karşılaştırılabilirliği imkânı ortaya konulmuştur. Böyle bir karşılaştırma ile yola çıkılacak olunursa, Sarıyakup Köyü'nün ilk yerleşim mevkiinin Urartular zamanından kalma bir köy yerleşimi olduğu ortaya çıkmıştır. Bu tespit Uluova çevresindeki çoğu köyler için geçerli bir durumdur. Ortak kader yanı Osmanlı Devri için de geçerlidir. Sarıyakup gibi kişi adları ile ovada sonradan kurulmuş olan köylerin hemen bütünü, Yavuz Sultan Selim tarafından bölgenin 1516 yılından sonra buraya yerleştirilmiş Sünni, Müslüman Yörük Türkmenlerinden oluşmuştur. Bu girişim, bölgenin Sünni İslam gruplarıyla şenlendirilmesi anlayışıyla şekillenmiştir.

Sarıyakup Köyü'nün kurucuları, kuvvetli bir ihtimal ile Orta Anadolu'nun Konya, Adana, Aksaray bölgesinden getirilmişlerdir. Aslen Türkistan bölgesinden Anadolu'ya hicret etmiş benzeri topluluklar gibi, zaman içinde farklı bölgelere dağılmışlardır. Anadolu ve Rumeli bölgesinde Sarıyakup Köyü ile aynı adı taşıyan pek çok köy, yer ve vakıf adlarının bu şekilde oluştuğu düşünülebilir.

Karamanlı Mevlana Sarı Yakub adlı ailesi ve kişiliği, dini ve siyasi saygınlığı ile öne çıkan bir bilge kişinin, Karamanoğulları Beyliği zamanında tarih sahnesinde rol

oynamış olması, aynı adlı vakıf ve yer isimleri bakımından önemli gözükmektedir. Anadolu ve Rumeli’de aynı adı taşıyan yer ve vakıf adlarının, bu zatın mensup olduğu topluluğun Konya bölgesinden ayrılması ile bir ilişkisi olduğu anlaşılmaktadır. En azından aynı adlı vakıf ve yer adlarının bir kısmının bu ilişkisi ortaya konulmuş durumdadır. Bu durumda, aynı aşiret/cemaat/oymak veya Yörük topluluğuna mensup bu topluluklar, gittikleri yerlerde bağlı oldukları teşkilatın en saygın kişisi olarak Sarı Yakub adını yaşatmayı ihmal etmemişlerdir.

1518 yılından sonra, Harput’un merkez köylerinden bugünkü köyün bulunduğu alana gelen Sarıyakuplular, 41 hane ve 20 bekârdan müteşekkil bir grup olarak önce Tadım Köyü’ne yerleşmişlerdir. Yerleşik hayata geçmeyi kabul etmişler ve ziraat yapmaları için kendilerine bir mezra ayrılmıştır. Sarı Yakub adını verdikleri bu mezra yani ekinliğin, Değirmentası ve Haraba Gölü mevkiine köylerini kurmuşlardır.

Savaşlar, savaflara bağlı olarak alınan ağır vergiler, ekin ekilememesi ve eşkıyalık gibi gelişmelerin tetiklediği işsizlik, geçim darlığı dolayısıyla 1600’lü yıllarda köyün nüfusu çok düşmüştür. Bölgedeki büyük küçük yerleşim birimlerinin hemen bütünü aynı kaderi yaşamıştır. Ahalî, ilk yerleşim alanının 1600’lü yılların sonunda boşaltılmasını müteakiben, 1700’lü yılların ilk çeyreğinde köyün bugünkü alanına taşınmıştır. Bir cami yapımı ile ilgili işlemler dolayısıyla bu taşınma işleminin tarihi tespit edilebilmiştir. Bu arada eski nüfusu bir araya getirmek de herhalde zaman almıştır. Ancak daha sonraları bir toparlanma olmuş ve nüfus, 1800’lü yıllarda eski seviyesine yükselmeye başlamıştır.

Bazı istisnalar dışında Sarıyakup Köyü’nün geçmişten bugüne, geçim kaynaklarının temeli tarım ürünleri olmuştur. Arpa ve buğday bu ürünlerin esas omurgasını oluşturmuştur. Bağcılık ve küçük çaplı sebzeçilik ve hayvancılık uygulamaları da geçim kaynakları arasındadır. Osmanlı Devri’nde zorunlu olarak üretimden alınan vergiler, köylünün ödeme güçlüğü çekmesine yol açmıştır.

Osmanlı’dan günümüze gelinceye kadar, köyün kıt geçim kaynaklarıyla yetinemeyenler, başka etkenlerin de tetiklemesi ile başka şehirlere göç etmişlerdir. Gidenleri çoğunluğu köyleri ile bağlarını koparmamışlardır. Köyden ayrılanların az bir kısmı Amerika macerasını denemişlerdir. Bunlar bir süre kaldıktan sonra köye gelerek birikimlerini arazi veya evlere yatırmışlardır. Bir grup seferberlik olarak bilinen I. Dünya savaşına katılmış, ancak geri dönen olmamıştır. Bunlardan geride kalan ailelerinin yaşadıkları yoksulluk ve sefalet halen anlatıla gelmektedir.

Cumhuriyet Devri’nde Sarıyakup Köyü, yüzyıllar süren serüvenini devam ettirmiştir. Nüfusu, bazı yıllarda görülen sapmalar dışında on yıllar boyunca hemen hemen aynı kalmıştır. Ancak merkez köy olmasına rağmen muhtelif nedenler ve modern hayatın getirdiği şartlar dolayısıyla azalmaya başlamıştır. Arazinin 1987 yılında sulanmaya başlaması, geçim standardı bakımından önemli bir sıçrama sağlamıştır. Ancak 2009 yılında sulama imkânlarını son bulması, köyün eski halinden

daha geriye gitmesine yol açmıştır. Bu tarihten itibaren, halk köyü boşaltmaya, şehre veya bahçe evlerine taşınmaya başlamıştır. Tarım, hayvancılık ve köyde eğitim zarar görmüştür. Bununla beraber, eğitim hizmeti taşınmalı ve birleşik eğitim ile şehir merkezinde verilmek suretiyle telafi edilmektedir. Köyün elektrik, su ve kanalizasyon sistemi, telefon, asfalt yol, köy evi, arazi ve yol ıslahı, sağlık hizmetleri, ulaşım da kolaylaştırma vb. modern sosyal yapıları ve hizmetleri verilmeye devam etmektedir.

Tarihi, yaşayışı ve geleneklerini koruyan köyün yeniden gelişimi, arazinin ıslahından sonra yeniden sulanması ile mümkün gözükmektedir. Aksi halde, eski köy alanı, yakın bir gelecekte, geçici olarak gelenlerin kaldığı boşaltılmış bir köy halini alacaktır.

Son olarak yıllardan beri köyümün tarihini yazma arzumu gerçekleştirmiş ve köylülerimle paylaşmış olmamın beni mutlu ettiğini ifade etmek istiyorum. Bu vesileyle köyüme ve insanıma az da olsa bir katkıda bulunmuş olmak, bir başka sevinç kaynağım olacaktır. Makaleyi tamamlamış olmakla beraber, bir mani çıkmaz ise, kitap şeklini yayınlama düşüncesinde olduğumuzu kaydederek cümlelerime son veriyorum.

KAYNAKLAR

I.Arşiv Kaynakları

1. Başbakanlık Osmanlı Arşivi (BA)

1.1. Belge Tasnifleri

A. DVN., nr. 30/8.

AE. SABH. I. (Sultan Abdülhamid I), nr. 73/5078.

AE. SMST. III. Sultan Mustafa III), nr. 199/15658.

AE. SOSM. III. (Sultan Osman III) ,nr. 13/834.

C. EV. (Cevdet Evkaf) , nr. 192/9556, 482/24375.

DH. EUM. 2. ŞB. (Dahiliye Emniyet-i Umumiye II. Şube), nr. 27/16.

DH. TMİK. M. Dahiliye Nezareti Tesrî-i Muâmelât ve Islahat Komisyonu Müteferrik),nr. 188/53, 204/9.

EV. MH. (Evkaf Mühimme), nr. 147/99.

HAT. (Hatt-ı Hümayun), nr. 1581/41, 1595/82

MF. MKT.(Maarif Mektubi Kalemi), nr. 246/6, 299/46.

ŞD. (Şura-yı Devlet), nr. 2143/46, 2145/18, 2637/15.

1.2. Defter Tasnifleri

EV. (Evkaf Defteri), nr. 10804, 11263.

MAD. (Maliyeden Müdevver Defter), nr. 3038.

ML. VRD. TMT. (Maliye Varidat Temettuat Defteri), nr. 10326.

NFS. (Nüfus Defteri), nr. 2675.

2. Şeriye Sicilleri

Harput Şeriye Sicili, Ankara Üniversitesi, İlahiyat Fakültesi Kütüphanesi, Demirbaş nr. 38244-I, II, V.

HŞŞ. (Harput Şeriye Sicili), nr.218, 278, 324, 362, 381, 382, 383, 397, 382, 388, 392,

KŞS. (Konya Şeriye Sicili), nr. 5883, 5902, 5905.

3. Vakıflar Genel Müdürlüğü Arşivi (VGMA) Defterleri

Defter, nr. 423.

Vakfiye Defteri, nr. 591, 1094, 2178.

4. Yayınlanmış Arşiv Defterleri

166 Numaralı Muhâsebe-i Vilâyet-i Anadolu Defteri (937 / 1530) I, Dizin ve Tıpkı Basım, Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü, Osmanlı Arşivi Daire Başkanlığı, Yayın Nu. 13, Ankara 1995.

387 Numaralı Muhâsebe-i Vilâyet-i Karaman ve Rum Defteri (937 / 1530)II, Dizin ve Tıpkı Basım, Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü, Osmanlı Arşivi Daire Başkanlığı, Yayın Nu. 32, Ankara 1997.

438 Numaralı Muhâsebe-i Vilâyet-i Anadolu Defteri (937 / 1530) I, Dizin ve Tıpkı Basım, Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü, Osmanlı Arşivi Daire Başkanlığı, Yayın Nu: 27, Ankara 1993.

438 Numaralı Muhâsebe-i Vilâyet-i Anadolu Defteri (937 / 1530) II, Dizin ve Tıpkı Basım, Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü, Osmanlı Arşivi Daire Başkanlığı, Yayın Nu. 20, Ankara 1994.

998 Numaralı Muhâsebe-i Vilâyet-i Diyâr-i Bekr ve 'Arab ve Zü'l-Kadiriyye Defteri (937/1530) I, Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü Osmanlı Arşivi Daire Başkanlığı, Yayın nu. 39, Ankara 1998.

5.Eserler

22 Ekim 1950 Umumi Nüfus Sayımı, Türkiye Cumhuriyeti Başvekalet İstatistik Umum Müdürlüğü, 30 Mart 1951.

- AKDAĞ, Mustafa, *Türkiyenin İktisadî ve İctimaî Tarihi*, c. II, İstanbul 1977.
- AKSIN, Ahmet, *218 numaralı Harput Şeriyeye Sicili H. 1249-1256 (1833-1840)*, Yüksek Lisans Tezi, Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Elazığ 1990.
- ARSLANTAŞ, Yüksel, *Tarih Öncesi Dönemde Elazığ*, Elazığ, 2013.
- ÂŞIK PAŞAZÂDE, *Tevârih-i Âl-i Osmân*, Haz. Kemal Yavuz- M. A. Yekta Saraç, İstanbul 2007.
- ÇEVİK, Nevzat, *Urartu Kaya Mezarları ve Ölü Gömme Gelenekleri*, Ankara, 2000.
- Genel Nüfus Sayımı, 20 İltişrin 1935, Kati ve mufassal neticeler:Elazığ Vilayeti*, Türkiye Cumhuriyeti Başbakanlık İstatistik Genel Direktörlüğü, Hüsnü Tabiat Basımevi, İstanbul 1937.
- HALAÇOĞLU, Ahmet, *381 Numaralı Harput "Ma 'Mûratü'l- 'Azîz Şeriyeye Sicili H. 1283-1284 (M. 1866-1868)*, Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü, Ankara 1986.
- İBN ASÂKİR, *Tebyînu Kizbi'l-Müfterî fîmâ Nusibe'l-İmâm Ebi'l-Haseni'l-Eş'arî, Dâru'l-Kütübi'l-Arabî*, Beyrût 1404.
- JORGA, Nicolae, *Osmanlı İmparatorluğu Tarihi*, Çev. Nilüfer Epçeli, Çev. Kontrol. Kemal Beydilli, Yayına Haz. Erhan Afyoncu, c. 2, İstanbul 2009.
- KONYALI, İbrahim Hakkı, *Abideleri ve Kitabeleri İle Konya Tarihi*, Konya 1964.
- KÖROĞLU, Kemalettin, *Urartu Krallığı Döneminde Elazığ (Alzi) ve Çevresi*, Arkeoloji ve Sanat Yayınları, İstanbul 1996.
- MECDÎ MEHMED EFENDÎ, *Hadâiku's-Şakâik, Şakâik-ı Numaniyye ve Zeyilleri*, Neşre Hazırlayan. Abdülkadir Özcan, c. 1, İstanbul 1989.
- Polonyalı Simeon'un Seyahatnâmesi*, Türkçe yayına Hazırlayan. Hrant D. Andreasyan, Baha Matbaası, İstanbul 1964.
- Salnâme-i Vilâyet-i Mamuratülaziz*, 1310.
- Salnâme-i Vilâyet-i Mamuratülaziz*, 1312.
- SUNGUROĞLU, İshak, *Harput Yollarında, İşaret yayınları*, c. 1, İstanbul 2013.
- TURAN, Osman, *Selçuklular Zamanında Türkiye*, İstanbul 1971.
- TÜRKAY, Cevdet, *Başbakanlık Osmanlı Arşivi Belgelerine Göre Osmanlı İmparatorluğu'nda Oymak Aşiret ve Cemaatler*, İstanbul 2012.
- UZ, Mehmet Ali, *Sultanü'l-Ulema Baha Veled'den Günümüze Konya Âlimleri ve Velileri*, Konya 2004.

ÜNAL, Mehmet Ali, *XVI. Yüzyılda Harput Sancağı (1518-1566)*, Ankara 1989.

YILMAZÇELİK, İbrahim, *392 Numaralı Harput Şeriyeye Sicili H. 1260-1264 (M. 1844-1848)*, Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü, Ankara 1987.

6. Makaleler ve Bildiriler

AÇIKSES, Erdal, “Amerika’dan Harput’a Harput’tan Amerika’ya Göç”, *Dünü ve Bugünüyle Harput, (Sempozyum: 24-27 Eylül 1998 – Elazığ) I*, Yayına Hazırlayan. Fikret Karaman, Türkiye Diyanet Vakfı Elazığ Şubesi Yayınları, Elazığ 2005, s. 145-168.

AKÇORA; Ergün Öz “ Harput’ta XX.Yüzyıl Başlarına Kadar Türkler ile Ermeni Toplumunun Sosyo-Ekonomik Durumu ve Ermeni İsyanları,,*Türk Dünyası Araştırmaları Dergisi*, İstanbul 1989, S. 58, s. 183-203.

ARSLANTAŞ, Yüksel, “Paleolitik Çağda Elazığ Yöresi”, *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt: 18, Sayı: 2, Elazığ 2008, s. 367-377.

-----, “Tarih öncesi Dönemde Harput ve Çevresinde Tarım ve Hayvancılık”, *Fırat Üniversitesi Harput Uygulama ve Araştırma Merkezi Geçmişten Geleceğe Harput Sempozyumu*, Elazığ 23-25 Mayıs 2013, Elazığ 2013, s. 367-392.

AŞAN, Beşir, “Elazığ-Bingöl-Tunceli İlleri Ortaçağ Yüzey Araştırması, 1987”, *VI. Araştırma Sonuçları Toplantısı*, 23-27 Mayıs 1988, Kültür Bakanlığı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Başkanlığı, Ankara, Ts., s. 533. 529-554.

AYDIN, İbrahim Hakkı, “Molla Fenârî”, *Diyanet İslâm Ansiklopedisi (DİA)*, İstanbul 2005, c. 30, s. 245.

MADEN, Fahri, “Osmanlı Devleti’nde 1881-1882/1893 Nüfus Sayımı ve Meydana Gelen Hadiseler”, *Türkiye’de İskân ve Şehirleşme Tarihi*, Editör. Mehmet Ali Beyhan, İstanbul 2012.

ÖZCAN, Abdülkadir, “Molla Yegân”, *DİA*, İstanbul 2005, c. 30, s. 265-266.

ÖZDEMİR, Rifat, “Avârız ve Gerçek-hâne Sayılarının Demografik Tahminlerde Kullanılması Üzerine Bazı Bilgiler”, *X. Türk Tarih Kongresi, Ankara: 22-26 Eylül 1986, Kongreye Sunulan Bildiriler*, c. IV. TTK. Basımevi, Ankara 1993, s. 1581-1613.

SEVİN, Veli, “Elazığ-Bingöl Yüzey Araştırması 1987”, *VI. Araştırma Sonuçları Toplantısı*, 23-27 Mayıs 1988, Kültür Bakanlığı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Başkanlığı, Ankara, Ts., s. 451-500.

- SEVİN, Veli, Ersin Kavaklı, “Van-Karagündüz Erken Demir Çağı Nekropolü Kurtarma Kazıları 1992-1993”, *XVI. Kazı Sonuçları Toplantısı*, Ankara 1995, s. 331-350.
- ŞAFAKCI, Hamit, “Şeyh Hocenti Zaviyesi”, *Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, Bahar 2016, Sayı. 39, s. 1-23.
- ŞAHİN, Dursun, “Edebiyat ve Hakikat Bağlamında “Harput’ta Bir Amerikalı””, *Geçmişten Geleceğe Harput Sempozyumu, Elazığ 23-25 Mayıs 2013, Bildiriler*, Elazığ 2013, s. 993-1008.
- TİRYAKİ, Sırrı, “Hititlerin Fırat Politikası”, *Türk Dünyası Araştırmaları*, Sayı. 222, Haziran 2016, s. 1-22.
- TUNÇ, Zekiye, “Akkoyunlular Döneminde Harput”, *Geçmişten Geleceğe Harput Sempozyumu, Elazığ 23-25 Mayıs 2013, Bildiriler*, Elazığ 2013, s. 573-578.
- UZ, Mehmet Ali, “Molla Fenârî’nin Konya Serüveni”, *Akademik Sayfalar, Merhaba Gazetesi Eki*, c. 11, 12 Ekim 2011, s. 417-428.
- UZUN, Celalettin, “IV. Murad Dönemi Bağdad Seferleri Sırasında Harput Sancağı’nın Üstlendiği Rol”, *Geçmişten Geleceğe Harput Sempozyumu, Elazığ 23-25 Mayıs 2013, Bildiriler*, Elazığ 2013, s. 755-764.
- ÜNAL, Mehmet Ali, “1056/1646 Tarihli Avârız Defterine Göre 17. Yüzyıl Ortalarında Harput”, *Belleten*, LI / 199, (Nisan 1987), s. 119-129.
- , “1646 (1056) Tarihli Harput Kazası Avarız Defteri”, *Ege Üniversitesi Tarih İncelemeleri Dergisi*, c. XII, 1997 İzmir, s. 9-73.
- ŞİKÂRÎ, *Karamannâme*, Haz. Metin Sözen, Necdet Sakaoglu, Karaman Valiliği ve Karaman Belediyesi Yayını, İstanbul 2005, s. 244, 245.
- YILMAZÇELİK, İbrahim”1840-1850 Yılları Arasında Harput”, *Türk Dünyası Araştırmaları Dergisi*, İstanbul 1988, S.52, s.123-142.
- YİĞİTPAŞA, Davut, “Urartu Ölü Gömme gelenekleri ve Ölümle İlgili Ritüeller”, *Atatürk Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü Dergisi*, XXV, 8 / 2010 [Ulusal], s. 177-202.

7. Web Siteleri

Türkiye İstatistik Kurumu Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi (Adnks) Veri Tabanı, <http://rapory.tuik.gov.tr/31-01-2015-19:49:53-818374670144261309867928695.html>. Erişim Tarihi. 13.08.2015.

bilgi@tuik.gov.tr.

<http://tuikapp.tuik.gov.tr/adnksdagitapp/adnks.zul>.

<http://www.elazigyatirim.gov.tr/files/02015-04-09-21-51-32-000000.pdf>.

Erişim tarihi. 30.07.2016

<http://www.finalhaber.com/detayhaber.asp?id=417>. Erişim tarihi. 30.07.2016

http://www.turkcebilgi.com/tad%C4%B1m_el%C3%A2z%C4%B1%C4%9F.

Erişim Tarihi. 30.07.2016.

<http://www.yerelnet.org.tr/koyler/koy.php?koyid=244025>. Erişim tarihi. 30.07.2016.

<http://www2.dsi.gov.tr/bolge/dsi9/elazig.htm>. Erişim tarihi. 30.07.2016

<http://tuikapp.tuik.gov.tr/nufusmenuapp/menu.zul>. 13.08.2015.

www.elazigozelidaresi.gov.tr/images/editorimages/image/ekim2015karar.doc.

Erişim tarihi. 30.07.2016

